

Bir Ürün Olarak “Bina”nın Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Müteahhidin 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında İmalatçı Sıfatıyla Sorumluluğu^(*)

Av. Dr. İsmahan GÜLEN ERDOĞAN^(**)

Öz

Ürün sorumluluğu, imalatçının piyasaya sürdüğü uygun olmayan ürünün sebep olduğu zararları tazmin etme yükümlülüğünü ifade etmektedir. Türk hukukunda ürün sorumluluğu ilk defa 12.03.2021’de yürürlüğe giren 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda düzenlenmiştir. Her ne kadar Kanun ile 85/374 sayılı AET Direktif arasında farklılıklar var ise de her ikisinin ortak amacı, uygunsuz üründen dolayı yaşamı, vücut bütünlüğü ve malvarlığı zarara uğramış herkesin korunması ve zararının tazmin edilmesidir. Ancak 85/374 sayılı AET Direktif’ten farklı olarak 7223 sayılı Kanun, ürünlerin güvenli ve ilgili teknik düzenlemelere uygun olmasını sağlamayı; piyasa gözetimi ve denetiminin esaslarını, yetkili kuruluşların görevlerini belirlemeyi de amaç edinmiştir. Çalışmamızda bütün bu hususlar dikkate alınarak taşınmaz yapıların ürün sorumluluğu kapsamında ürün kavramına dahil edilip edilemeyeceği, müteahhittin ürün sorumluluğu kapsamında imalatçı olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği, uygunsuz üründen dolayı zarar görenin, ürün sorumluluğu hükümlerine dayanarak müteahhitte başvurup zararının tazmin edilmesini talep edip edemeyeceği incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Ürün Sorumluluğu, Uygunsuz Ürün Olarak Bina, İmalatçı Olarak Müteahhidin Sorumluluğu.

(*) [Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 13.09.2023](#) - [Kabul Edildiği Tarih: 28.11.2023](#).

[Atıf Şekli:](#) İsmahan Gülen Erdoğan, ‘Bir Ürün Olarak “Bina”nın Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Müteahhidin 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında İmalatçı Sıfatıyla Sorumluluğu’ (2023) 13(2) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1545, 1581.

[DOI:](#) 10.52273/sduhfd..1359559.

(**) Gaziantep Barosu, Gaziantep, Türkiye.

[E-posta:](#) ismgulenerdogan@gmail.com.

[Orcid:](#) <http://orcid.org/0009-0006-9246-7637>.

The Contractor’s Liability, as a Manufacturer, Under the Product Safety and Technical Regulations Law No. 7223, Due to Damages Caused by the “Building” as a Product

Abstract

Product liability refers to the manufacturer’s obligation to compensate for the damage caused by the nonconforming (inappropriate) product it has placed on the market. Product liability in Turkish law is regulated for the first time in the Product Safety and Technical Regulations Law No. 7223, which entered into force on 12.03.2021. Although there are differences between the Law and the Directive, the common purpose of both is to protect and compensate the damage of everyone whose life, bodily integrity and property have been damaged due to the nonconforming product. However, unlike the Directive, the Law aims to ensure that products are safe and comply with relevant technical regulations and beside this it also aims to determine the principles of market surveillance and inspection and the duties of authorized institutions. In our study, considering all these issues, it will be reviewed whether immovable structures will be included in the product concept within the scope of product liability, whether the contractor can be qualified as a manufacturer within the scope of product liability, whether the person who has suffered damage due to nonconforming product can apply to the contractor and demand compensation based on product liability provisions.

Keywords

Product Liability, Building as Nonconforming Product, Contractor’s Liability as a Manufacturer.

Extended Summary

Product liability is a multi-purpose and dynamic area, thus its doctrine motivates producing new opinions and ideas and the courts to take new decisions. Before the industrialization, the legal relations and production were simple and transparent. In the aforesaid period, the seller was a producer at the same time and the damages were being eliminated by the producer within scope of the compensation law. But, along with the industrialization, the simple production types left their place to the chaotic, complex and serial production. Accompanied by globalization and digitalization, an increase in product range and a facility to access to the product were provided. The technological and scientific developments, the elimination of the borders with globalization provided the realization of production, designing, packing and selling of a product in different places. In this way, thanks to the serial production, the manufacturers had the possibility to transport their products to all over the world. But, this facility, provided by the serial production, also brought the risk of presenting a lot of defective products to the market. Due to these defective products, damages to the physical integrity of people and deficiencies in their assets occur. More dangerously, the people loses their lives because of the defective products. Increasing of the speed of the consumption of people makes also difficult to avoid from the damages that will be caused by the defective products. The matter of who will be held responsible from these damages and according to which provisions are highly important. Because, the preparation of the equipment, that will be used during the production, production of raw materials and intermediate parts by different producers make difficult the detection of whom the compensation claim will be directed. All these facts motivated the law makers to make arrangements on the issue of product liability. The first legal arrangement related to the product liability in Turkish law was made with entering of Product Safety and Technical Arrangements Law No 7223 into the force on the date of March 12, 2021. In this way, the directive of European Economic Community (AET) 85/374 was transmitted to our domestic law. According to both arrangements, the product liability is the liability of compensation of the damages, caused by defective products, which were presented by the manufacturer to the market. The subject of our study forms questions of whether the immovable constructions are products or not; the damages, arising from the immovable construction, can be compensated within scope of the law or not and the contractor is the person who is required to compensate the damages, arising from immovable construction in his capacity as a contractor.

Our study consists of seven main titles. In the first title, the conceptual explanation of product liability institution is made, its purpose of emerging and historical development is reviewed and its legal characteristic are tried to be detected. Under the second title, the conditions of product liability are explained. For arising of a product liability according to the article 6 of the law, the matters of presenting a defective product to the market, occurrence of a damage on the physical integrity or assets of someone as a result of the defective product, the existence of causality connection between incompliance and damage are collected under three sub-titles. The problem of assessing of the immovable constructions as a product, that forms the backbone of the article is given a large place under this title. The responsibility status of the contractor in his/her

contractor capacity forms the subject of the third title. Not presenting of product to the market by the manufacturer, which is one of the circumstances that are amongst the situations, restrict or eliminate the responsibility of the manufacturer; arising of the incompliance in product from the intervention of the distributor or a third party or user; the issue of the manufacturing of the product in accordance with technical arrangements or other mandatory technical regulations and the fault of the suffering party are reviewed in the fourth title. Under the fifth title, the issues of who will have the proof of burden along with the recourse right, manufacturer or sufferer are explained in the legal frame. The timeout forms the subject of the sixth title. In the seventh title, the issue of competition of the responsibilities is mentioned by giving a place to the other responsibility types of product liability, such as contract responsibility and construction owner liability relation.

The books, that form the main resources of German and Turkish law literature, the law annotations and articles had been read and our study had taken its final form by reviewing the first-degree court and federal supreme court decisions. According to this, Directive Article 2 and German ProdHaftG article 2; the buildings, which are formed with combination of many movable parts, must be assessed within scope of product liability since they do not lose the characteristic of being a product. The social and legal structures, problem areas and requirements of every country, that will apply the directive to their domestic laws, are different. For this reason, each country has the freedom of making their own concept definitions according to their domestic law legislation. Taking into the consideration the main characteristic of danger responsibility institution, it has been detected that contractor, who caused damages to the physical integrity and deficiency in the assets of the consumer, are required to be held responsible in their capacity of manufacturer from the immovable constructions within frame of the product liability law by accepting them as a product with an autonomous interpretation. A result has been reached that it is not fully possible for the sufferer to compensate his/her damages based on a contract or going to the construction owner responsibility. Later, taking into the consideration the technological developments and country facts, our study has been completed by making a call that the discussions are required to come to an end with the arrangements, which will be made in Product safety and Technical Arrangements law.

GİRİŞ

Ürün sorumluluk hukuku çok yönlü ve dinamik bir alandır, bu yüzden doktrini yeni görüşler ve fikirler üretmeye ve mahkemeleri yeni kararlar almaya sevk etmektedir¹. Sanayileşme öncesi hukuki ilişkiler ve üretim basit ve şeffaftı. Satıcı aynı zamanda üreticiydi ve meydana gelen zararlar sözleşme sorumluluğu kapsamında üretici tarafından giderilebiliyordu². Fakat sanayileşme ile birlikte basit üretim şekilleri yerini kaotik, kompleks ve seri üretime bıraktı³. Globalleşme ve dijitalleşme ile beraber ürün çeşitliliğinde artış, ürüne erişimde kolaylık sağlanmıştır. Bundan dolayı ürün sorumluluk hukukuna yirminci yüzyılın çocuğu demek yanlış olmayacaktır. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler, globalleşme ile sınırların ortadan kalması bir ürünün üretiminin, tasarımının, ambalajlanmasının ve satışının birebirinden farklı yerlerde gerçekleşmesini sağlamıştır⁴. Böylece imalatçılar seri üretim sayesinde ürünlerini dünyanın dört bir tarafına kolaylıkla ulaştırma imkanına kavuşmuşlardır. Fakat seri üretimin sağladığı bu kolaylık birçok hatalı ürünün piyasaya sunulma riskini de beraberinde getirmiştir⁵. Söz konusu hatalı ürünlerden dolayı insanların vücut bütünlüğünde zararlar ve mal varlıklarında eksilmeler meydana gelmektedir. Daha da tehlikeli olan, hatalı ürünlerden dolayı insanlar yaşamlarını yitirmektedir. İnsanların tüketim hızının artması, hatalı ürünlerin sebep olacağı zararlardan kaçınmasını da güçleştirmektedir. Bu zararlardan kimin, hangi hükümlere göre sorumlu tutulacağı önem arz etmektedir. Zira üretim sırasında kullanılacak teçhizatın başka işletmeler tarafından hazırlanması, ham madde ve ara parçaların farklı üreticiler tarafından üretilmesi, zarar

¹ Arun Kapoor und Thomas Klind, 'Aktuelle Entwicklungen im Produktsicherheits- und Produkthaftungsrecht' NJW 2022, 1573, 1579; Christian Katzenmeier, 'Entwicklungen des Produkthaftungsrechts' JuS 2003, 943, 943.

² Qiang Ding, Die Produkthftung nach dem deutschen und chinesischem Recht (LIT Verlag 2004) 4.

³ Astrid Seehafer und Joel Kohler, 'Künstliche Intelligenz: Updates für das Produkthaftungsrecht?' EuZW 2020, 213, 213; Oğuz Sadık Aydos, Ürün Sorumluluğu (Adalet Yayınevi 2009) 92; Çiğdem Kırcı, Ürün Sorumluluğu (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2007) 32.

⁴ Renan Baykan, Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri (2.Baskı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları 2005) 21.

⁵ Ayşe Havutçu, Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu (Seçkin Yayıncılık 2005) 17; Serdar Demirci, 'Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış' (2019) 77 (3) ABD 119, 123; Özcan Günergök, 'Üreticinin Sorumluluğu Çerçevesinde Üreticinin Ürün Gözleme Yükümlülüğü' (2008) XII (3-4) EÜHFD 313, 314; Reşat Atabek, 'İmalatçının 3. Kişilere Karşı Sorumluluğu' (1979) 10 (1) BATİDER 159, 160.

görenin tazminat talebini kime karşı yönelteceğine dair tespitini zorlaştırmaktır⁶. Bütün bunlar Kanun koyucuları ürün sorumluluğu konusunda düzenlemeler yapmaya sevk etmiştir. Türk hukukunda ürün sorumluluğuna ilişkin ilk kanuni düzenleme 12 Mart 2021 tarihinde 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanun'un yürürlüğe girmesiyle yapılmıştır⁷. Böylece Avrupa Birliği'nin⁸ 85/374/Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) sayılı Direktifi iç hukukumuzda aktarılmış oldu. Her iki düzenlemeye göre ürün sorumluluğu, üreticinin piyasaya sunduğu uygunsuz ürünlerin sebep olduğu zararları tazmin etme yükümlülüğüdür. Çalışmamızın konusu, taşınmaz yapılar bir ürün müdür, taşınmaz yapılardan kaynaklanan zararlar 7223 sayılı Kanun kapsamında tazmin edilebilirler mi, müteahhit imalatçı sıfatı ile ortaya çıkan zararları tazmin etmesi gereken süje midir soruları oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle ürün sorumluluğunun kavramsal izahı ve hukuki niteliği incelenecektir. Daha sonra ürün sorumluluğun şartları, imalatçının sorumluluktan kurtulmasına yarayacak kurtuluş kanıtları, ispat yükü ve rücu hakkı ve de zamanaşımı başlıkları ele alınacaktır. Son olarak da ürün sorumluluğunun diğer sorumluluk türleri olan sözleşme sorumluluğu ve yapı malikinin sorumluluğu ile münasebetine yer verilerek sorumlulukların yarışmasına değinilecektir.

I. ÜRÜN SORUMLULUĞU KAVRAMI

7223 sayılı Kanun, uygunsuz ürünün sebep olduğu zararların kusursuz sorumluluk çerçevesinde üretici tarafından tazmin edilmesini düzenlemektedir. Üreticinin bu sorumluluğu kesindir ve sözleşme yoluyla kısıtlanamaz, bertaraf edilemez ve de sorumsuzluk anlaşmaları yapılamaz⁹. Bu bağlamda ürün sorumluluğu, üreticinin piyasaya sunduğu güvenli olmayan ürün sebebi ile kişinin şahsında veya malvarlığında meydana gelen zararları tazmin etme yükümlülüğüdür¹⁰. Fakat Türk hukukunda ürün sorumluluğuna ilişkin literatürde "imalatçının

⁶ Ergun Özsunay, 'Türk Hukukunda Gerçek Bir Boşluk Yapımcının Sorumluluğu' (1979) 10 (1) BA-TİDER 97, 106.

⁷ Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, Kanun Numarası: 7223, Kanunun Kabul Tarihi: 05.03.2020, RG 12.03.2020/31066.

⁸ Buradan itibaren "AB" olarak anılacaktır.

⁹ Hans Brox und Wolf-Dietrich Walker, *Besonderes Schuldrecht* (28. Auflage, C. H. Beck 2003) 540; 85/374 sayılı Direktif m.12.

¹⁰ Seda Baş, '7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış' (2022) 13 (52) TAAD 349, 352; Zeynep Derya Tarman, 'Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bir Bakış' (2007) LXV (2) İÜHFİM, 299, 299; Kerem Cem Sanlı ve Yeşim Atamer, 'Hukuk ve Ekonomi

sorumluluğu"¹¹ veya "üreticinin sorumluluğu"¹², ya da "yapımcının sorumluluğu"¹³ gibi birbirinden farklı kavramların yer aldığı sıklıkla görülmektedir¹⁴. Bu kavramlar anlamları bakımından aynı şeyi ifade etmiş gibi görüyor olsalar da merkeze aldıkları unsur (süje/obje) bakımdan aslında farklıdırlar.

Ürün sorumluluğu, ürünün henüz üretilmemiş yani hammadde aşamasından başlayarak üretim anını ve piyasaya sürüldükten sonraki dönemi de kapsayacak şekilde geniş bir zaman diliminde geçerlidir¹⁵. Üretici genellikle, ürünü ürettikten sonra piyasaya sürmek için bir başka aracı/satıcı ile veya tamamlayıcı parçaların yapımcıları ile bir sözleşme ilişkisi kurar¹⁶. Ürünü satıcıdan alan kişi de genellikle tüketicidir. Hammadde halinde olan bir nesnenin ürün olarak kullanıcının eline ulaşana kadar geçen süreç minimum üç halkalıdır¹⁷. Söz konusu bu zincirin ilk halkası ürünü imal eden imalatçıdan, ikinci halkası ürünü piyasaya pazarlayan, satışa sunan ara satıcıdan ve son olarak da ürünle temas eden tüketiciden oluşmaktadır¹⁸. Dolayısı ile zarar gören ile üretici arasında çoğunlukla sözleşmeye dayalı bir ilişki bulunmaz, uygunsuz bir ürün nedeniyle herkes zarara uğrayabilir ve ürün sorumluluğu hükümlerine göre üreticiden zararının tazminini isteyebilir¹⁹. Bundan dolayı da terminolojik olarak üreticinin/imalatçının

Perspektifinden İmalatçının Kusursuz Sorumluluğuna Dair Bir Değerlendirme' (Prof. Dr. Belgin Erdoğan'a Armağan) (Der Yayınları 2012) 769, 769; Emrah Kulaklı, Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı (XII Levha Yayıncılık 2009) 5 vd.; Havutçu (n 5) 21; Akın Ünal ve Arif Kalkan, 'Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler' (2019) (39) TAAD 45, 63; Kırcı (n 3) 1; Oğuz Sadık Aydos, 'Ürün Sorumluluğu Risk Kontrolü' (2013) XVII (1-2) GÜHFD 1785, 1786; Tuba Karaman, 'Üreticinin Sorumluluğu' Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29 Mayıs) Ankara 2009, 205, 205; Betül Tiryaki, 'Avrupa Konseyi'nin 25.7.1985 Tarihli Direktifi 'ne göre Üreticinin Sorumluluğunun Şartları ve Tüketicinin Korunması Mevzuatı ile Mukayesesi' (2006) 55 (2) AÜHFD 229, 229.

¹¹ Tarman (n 10) 299 vd.

¹² Havutçu (n 5) 17.

¹³ Fulya Erlüle, 'Yapımcının Sorumluluğu' (2008) 14 (4) MÜHFD 303, 303.

¹⁴ Tarman (n 10) 299 vd; Karaman (n 10) 205.

¹⁵ Damla Özden Çelt, 'Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu' (2021) 7 (1) AndHD 73, 85.

¹⁶ Tiryaki, Mukayese (n 10) 232.

¹⁷ Mathias Weller, 'Die Verantwortlichkeit des Haendlers für Herstellerfehler', NJW 2012, 2312, 2312; Feriha Bilge Tanrıbilir, 'Akit-Dışı Borçlara Uygulanacak Hukuka İlişkin Tüzükte (ROMA II) Ürün Sorumluluğu' (2010) XIV (2) GÜHFD 121, 126.

¹⁸ Tarman, (n 10) 301.

¹⁹ Çelt (n 15) 86; Tuba Akçura Karaman, Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu (Vedat Kitapçılık 2008) 312; Yeşim M. Atamer ve

sorumluluğu kavramlarından daha ziyade ürün sorumluluğu kavramını kullanmayı tercih etmek daha isabetli olacağından ve de Kanun m. 6'nın başlığında ürünü ön plana çıkaran "ürün sorumluluğu" kavramına yer verilmiş olması dolayısıyla ile biz de bu çalışmamızda ürün sorumluluğu kavramını kullanacağız²⁰.

Tarihi geçmişe bakıldığında ürün sorumluluğunun aslında haksız fiil temelli bir sorumluluk olduğu görülmektedir²¹. Sanayileşme ile birlikte seri üretime geçiş, ürün sorumluluğunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bir ürünün seri şekilde üretilmesi, o ürünün çok sayıda kişiye zarar verme riskini de beraberinde getirmektedir²². Söz konusu bu riskin imalatçı tarafından üstlenilmesi ve uygunsuz üretilen üründen doğan zararların yine imalatçı tarafından karşılamasını sağlamak ürün sorumluluğunun ilk amacıdır²³. Klasik dönemde olduğu gibi ürünün satıcısı, aynı zamanda onun üreticisi olmayabilmektedir. Günümüzde satıcıların genellikle aracı kurumlar olduğuna sıkça rastlanmaktadır. Bundan dolayıdır ki ürünün alıcısının sözleşmeye dayanarak ürünün satıcısından zararını gidermesini talep etmesi tatmin edici boyutta bir koruma sağlamayacaktır. Alıcı ile doğrudan sözleşmeye dayalı bir ilişkisi olmayan ara üreticinin de kusursuz sorumluluk çerçevesinde, uygunsuz üründen kaynaklanan zararları tazmin etme noktasında sorumlu olması, ürün sorumluluğu kurumunun ikinci amacıdır²⁴. Ayrıca ürün sorumluluğunda

Gökçe Kurtulan Güner, 'Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?' (2021) 70 (2) AÜHFD 543, 544.

²⁰ Ünal ve Kalkan (n 10) 45; fakat üreticinin/imalatçının sorumluluğu ifadesinin kullanılması gerektiğini savunan düşünceler de mevcuttur. Bu düşüncelere göre sorumluluk kapsamında "ürün" den daha ziyade bir sùje olarak "imalatçı/üretici" belirgin bir durumdadır. Bundan dolayı da ürün sorumluluğu yerine üretici/imalatçı sorumluluğu kavramları kullanmayı tercih etmişlerdir. Bkz Havutçu (n 5) 22.

²¹ Aydın Zevkliler, 'Türkiye'de Tüketici Sorunlarının Özel Bir Yasa ile Düzenlenmesi', Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu İstanbul (XII Levha Yayıncılık 2010) 16; Erlüle (n 13) 304 vd; Erhan Kanişlı, 'Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu' (2020) 78 (3) İHFM1413, 1421.

²² Özsunay (n 6) 105; Kırca (n 3) 1; Cemre Polat, 'Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Ürün Sorumluluğu' (2021) 4 (70) AÜHFD 973, 975; Maximilian Fuchs und Alex Baumgärtner, 'Ansprüche aus Produzentenhaftung und Produkthaftung' JuS 2011, 1057, 1057; BGHZ 51, 99ff.: Burada tavuk salgınına karşı geliştirilen aşının fabrikasyon hatası sonucu bakteri yüklü olmasını konu edinilmiştir. Davacı, tavuk çiftliği işletmektedir. Bakteri yüklü aşıları tavuklarına vurduktan kısa süre sonra çiftliğinde tavuk salgını ortaya çıkmış ve binlerce hayvanı telef olmuştur. Daha sonra yapılan incelemede iğnenin bakteri yüklü olduğu ve salgının bu yüzden meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Üretici, ürün hatasının kendisinin kusuruna dayanmadığını ispatlayamadığı için, salgından sorumlu tutulmuştur.

²³ Havutçu (n 5) 22; Kırca (n 3) 153; Kanişlı (n 21) 1421.

²⁴ Seehafer und Kohler (n 3) 214; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 544.

korunması gereken husus zarar görenin edim menfaati (Äquivalenzinteresse) değil bütünlük (Integritätsinteresse) menfaatidir. Edim menfaatinin korunması karşılıklı bir borç ilişkisinde söz konusu olabilir. Fakat hatalı üründen dolayı üçüncü kişilerde de zarar meydana gelmesi muhtemeldir. Nitekim ne 7223 sayılı Kanun'da ne de 85/374 sayılı AET Direktif'de hatalı üründen zarar görenlerin kapsamı sınırlandırılmıştır. Uygunsuz ürün, ürün dışında kişinin vücut bütünlüğüne, bedensel sağlığına, malvarlığına zarar verebilir ve hatta ölüme neden olabilir²⁵. Uygunsuz üründen zarar görebilecekler öncelikle o ürünü alan veya kullanan kişilerdir. Fakat ürün ile hiçbir ilişkisi olmayan kişilerin de üründen zarar görme ihtimali vardır²⁶. Sözleşme dışı sorumluluk tam bu aşama da gündeme gelmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, zarar görenin ayrı ve özel hükümlerle korunma ihtiyacına cevap verecek kurumun ürün sorumluluğu olduğu ve bu sorumluluğun da kusursuz sorumluluğa dayanan ve sözleşme dışı bir sorumluluk olduğu kabul edilmelidir²⁷. Bundan dolayı da imalatçının taşıdığı sorumluluk sadece sözleşmeye taraf olanlara karşı değil, herkese yöneliktir²⁸.

Bununla beraber ürün sorumluluğunun hukuki niteliği doktrinde tartışılmaktadır. Türk hukukunda hakim olan, ürün sorumluluğunun bir sebep sorumluluğu olduğunu savunan görüşdür²⁹. İmalatçının özen borcunu yerine getirdiğine dair kurtuluş kanıtı getirmesi halinde sorumluluktan kurtulmasından dolayı ürün sorumluluğu ağırlaştırılmış özen sorumluluğu olarak da nitelendirilmektedir³⁰. Kural olarak imalatçı hatalı bir ürünü piyasaya arz etmemelidir fakat hatalı ürünün piyasaya arz eden imalatçı özen yükümlülüğünü ihlal etmiş demektir³¹.

²⁵ Hans Josef Kullmann, 'Die Rechtsprechung des BGH zum Produkthaftpflichtrecht in den Jahren 1989/90' NJW 1991, 675, 676; Kırca (n 3) 153 vd; Aydos (n 3) 176 vd.

²⁶ Sanlı ve Atamer (n 10) 782; Akçura Karaman (n 19) 313.

²⁷ Baş (n 10) 365; Tarman (n 10) 301 vd; Aydos, Risk (n 10) 1787; Tiryaki, Mukayese (n 10) 232; Özsunay (n 6) 106; Kırca (n 3) 11 vd.; Havutçu (n 5) 24 vd.

²⁸ Dursun Al, '7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında Ürün Kavramı ve Üreticinin Sorumluluğu' (2020) 15 (169) THD 1802,1810; Havutçu (n 5) 22; 85/374 sayılı AET Direktif m. 4' e göre Zarara uğrayan kişinin tüketici sıfatını haiz olması yahut ürünün maliki veya kullanıcı olması gerekmez.

²⁹ Çelt (n 15) 108; Kırca (n 3) 121; Kulaklı (n 10) 24; Baş (n 10) 367; Tuğçe Oral, 'Kahramanmaraş Depremlerinin Yarattığı Zararların Gideriminde Alternatif Bir Öneri: Taşınmazların Verdiği Zararların Ürün Sorumluluğu Kapsamında Tazmini' (2023) 72 (1) AÜHFD 121-142, 126.

³⁰ A Lâle Sirmen, 'Ürün Sorumluluğu' (Ed. Tufan Öğüz ve Kerem Öz) Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirileri Kitabı (Tam Metinler - 23-24 Haziran 2022, Antalya) (Seçkin Yayıncılık 2022) 68; Kanışlı (n 21) 1462; Kırca (n 3) 121 vd; Oral (n 29) 126; Ünal ve Kalkan (n 10) 53 vd.

³¹ Kırca (n 3) 122; Oral (n 29) 127.

Bizim de katıldığımız ikinci görüş ise ürün sorumluluğunun tehlike sorumluluğu olmasıdır (Gefährdungshaftung)³². Burada tehlikeden kasıt üretim faaliyetinin kendisinin tehlikeli olması değil, üründeki hatanın birçok insan için yarattığı tehlikedir³³. Seri üretim sebebi ile ürünlerde kaçakların olması, üreticinin bütün özen sorumluluğunu yerine getirmiş olsa dahi, ürünün hatalı olup olmadığının tek tek kontrol etme imkanına ve zamanına sahip olmaması, hatalı bir ürünün piyasaya arz edilmiş olma ve kitlelerin zarar görme ihtimalinin yüksek olması dolayısıyla ürün sorumluluğu bir tehlike sorumluluğudur³⁴. Zira ürün sorumluluğunda korunması gereken taraf imalatçılar değil, ürünün kullanıcısı ve ürünle muhatap olan üçüncü kişilerdir. Bu kişiler de genellikle tüketicilerdir. Tüketiciler, küçük-büyük fark etmeksizin her türlü işletme karşısında daha az teknik bilgiye sahiptir ve ürünün güvenliğini ölçme-değerlendirme donanımına sahip değildir³⁵.

³² Erwin Deutsch, 'Sorumluluk Hukukunun Temel İlkeleri, Temyiz Kudreti Hukuka Aykırılık, Kusur ve Tehlike Sorumluluğu' (Şeref Ertuş çev, 8 Mayıs 1981 Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Konferans Metni) 245, 254 vd. <<https://legalbank.net/belge>> Erişim Tarihi 19 Ağustos 2023; Havutçu (n 5) 98; Kırcı (n 3) 104; Mesut Serdar Çekin, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu (Oniki Levha Yayıncılık 2016) 257-262; Bilge Öztan, İmalatçının Sorumluluğu (Turhan Kitabevi 1982) 283; Aydos (n 3) 80.

³³ Ayça Akkayan - Yıldırım, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu" (2012) 70 (1) İÜHF 203, 213; Kırcı (n 3) 104; Çekin (n 32) 257-262. Örneğin hazır beton üretimi yapan bir şirket, kimyasal malzeme üreten bir işletme gibi tehlikeli bir faaliyette bulunmamaktadır. Fakat üretilen betonların içerisine deniz kumu veya çakılı karıştırılması ürünün hatalı olduğunu ve ürünle temas olan kişiler için tehlike arz ettiğini gösterir. Su borusu üretmek tehlikeli bir faaliyet değildir. Fakat borular üretilirken bazı kısımlarda gerekli kalınlığın elde edilememiş olması veya deliklerin oluşması kullanıcılar için tehlike arz edecektir.

³⁴ Arun Kapoor und Thomas Klindt, 'Das neue deutsche Produktsicherheitsgesetz (ProdSG)' NVwZ 2012, 719, 723; Havutçu (n 5) 48 vd.; Aydos (n 3) 96 vd.; Öztan (n 32) 282.

³⁵ Örneğin müteahhitten ev satın alan kişinin evin güvenli olduğunu ilk bakışta anlaması güçtür, bunun tespitine yönelik üçüncü kişilerden raporlar alsa dahi, evin yapımındaki, donanımındaki, yazılımındaki ürün hataları zamanla ortaya çıkabilmektedir: <https://de.euro-news.com/2023/09/05/grossbritannien-regierung-macht-150-schulen-wegen-einsturzgefahr-dicht>; <<https://www.morgenpost.de/politik/article239340627/englische-schulen-kollaps-gefahr-schliessung-porenbeton.html>> Erişim Tarihi 09 Eylül 2023 Adliye, hastane, Okul binalarının yapımında kullanılan otoklavlanmış gaz beton veya gözenekli beton (RAAC) malzemeler nedeniyle kimi binalarda çökmeler yaşandığından kimilerinin de yıkılmak üzere olduğundan bahsedilmiştir. Binanın zemininde, çatısında ve duvarlarında bu malzemenin kullanılmasının sebebi binanın hafif olmasını sağlaması ve ucuz olmasıdır. Fakat bu binalar zamanla insanların can ve mal güvenliğinde zararlara sebep olabilecek hatalı bir ürün olabilmektedir.

II. ÜRÜN SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI

Ürün sorumluluğuna ilişkin şartlar 7223 sayılı Kanun m. 6'da, 85/374 sayılı AET Direktif m. 1'de ve de Alman ProdHaftG m.1'de düzenlenmektedir. Söz konusu maddelerde piyasaya sürülen ürün için "uygunsuz", "hatalı", "güvenli olmayan" şeklinde birbirinden farklı kavramlar kullanılmış ve terminoloji bakımından bütüncüllük sağlanamamıştır. Bu hususlara aşağıda ayrıntılı olarak değineceğimizi belirtmekle beraber ürün sorumluluğunun oluşması için bir zararın meydana gelmiş ve uygunsuzluk ile zarar arasında nedensellik bağının mevcut olması gerektiğini ifade etmeliyiz.

A. Uygunsuz Ürününün Piyasaya Arz Edilmesi

1. Ürün Kavramı

Ürün sorumluluğundan bahsedebilmek için 7223 sayılı Kanun m. 6'nın şartlarını tek tek incelemek gereklidir. 7223 sayılı Kanun'a adını veren ve bizim de çalışmamızın esasını oluşturan "ürün" kavramı burada öncelikli olarak açıklanmalıdır. Bu soruya cevap verebilmek için taşınmazlar ürün olarak değerlendirilebilir mi sorusu açılmalıdır.

85/374 sayılı AET Direktif m. 2'ye göre ürün, "*başka bir taşınır veya taşınmazla birleştirilmiş olsa bile her türlü taşınır eşya*" dır. Elektrik de bu madde kapsamında ürün sayılmıştır. Benzer şekilde Alman ProdHaftG m. 2' de ürün kavramını her türlü taşınır eşya olarak tanımlamış, başka bir taşınır veya taşınmaz nesnenin bir parçası olsa bile ürün özelliğini kaybetmeyeceğini düzenlemiştir. 7223 sayılı Kanun m. 3/1'de ürün "*her türlü madde ve müstahzar veya eşya*" olarak ifade edilmiştir. Ürün Güvenliği Yönetmeliği m. 4 (h) bendinde ise daha kapsamlı bir ürün tanımına yer verilmiştir. Buna göre; "*Tüketicilerin kullanımı için amaçlanan veya tüketicilerin kullanımı için amaçlanmamış olsa dahi makul ölçüde öngörülebilir koşullarda tüketiciler tarafından kullanılması muhtemel olan gerek ticari faaliyetler sonucunda gerekse başka yollarla tedarik edilen veya kullanıma sunulan, yeni, kullanılmış veya ıslah edilmiş her türlü madde, müstahzar veya eşya*" ürün olarak kabul edilmiştir. Alman hukukunun aksine Türk mevzuatında madde, müstahzar ve eşya kavramlarının tanımı yapılmamıştır³⁶. Doktrinde yapılan tanıma göre eşya "*cismani, sınırlandırılmamış ve üzerinde fiili ve hukuki hakimiyet kurmaya elverişli şeyler*" dir³⁷. Alman Medeni Kanun'u m. 90' da ise eşya "*her türlü fiziki nesne*" olarak tanımlanmıştır.

³⁶ Al (n 28) 1808; Ünsal Dönmez, 'Türk ve Alman İlaç Hukukunda Hatalı Üretilen İlaçtan Doğan Sorumluluk ve Özel Sorumluluk Halleri' (2016) 7 (1) İnÜHFD 381, 383; Oral (n 29) 127.

³⁷ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, Eşya Hukuku (Filiz Kitabevi 2013) 8.

2. Taşınmazların Ürün Niteliği

Taşınmazların bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre taşınmazlar ürün sorumluluğu kapsamına dahil edilemezler³⁸. Bu görüşün temeli AB'nin 1985 tarihli İmalatçının Sorumluluğu Direktif'ine dayanmaktadır. Zira 85/374 sayılı AET Direktif, taşınmazları ürün kavramının içeriğine dahil etmemiştir³⁹. Bundan dolayı da Türk hukukunda taşınmazlar ürün olarak değerlendirilemezler ve ürün sorumluluğu hükümleri sadece taşınır mallar için uygulanmalıdır. Taşınmazları ürün kavramına dahil etmek ürün sorumluluğu kurumunun temel amacı ile bağdaşmaz⁴⁰. Ayrıca TBK m. 69 halihazırda yapı malikinin sorumluluğunu düzenlemektedir ve yapı malikini, taşınmazların verdiği zararları kusursuz sorumluluk kapsamında gidermekle yükümlü kılmaktadır. Dolayısı ile kanuni herhangi bir boşluk yoktur. Taşınmazları ürün olarak kabul etmek ve 7223 sayılı Kanun'un uygulamasını savunmak TBK m. 69 ile arasında çelişki yaratacaktır⁴¹. Taşınmaz yapıların ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmeyeceğini savunan görüşün üzerinde durduğu diğer bir nokta da 7223 sayılı Kanun'da yer alan "geri çağırılma", "uygunluk işareti konulması", "piyasadan geri çekilmesi" gibi kavramların taşınmazlar bakımından uygulanmayacağıdır⁴².

Fakat bizim de katıldığımız görüşe göre taşınmazların da ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gereklidir⁴³. Her ne kadar AB Direktifleri Türk hukuku açısından yön gösterici olsa da ve 7223 sayılı Kanun, 85/374 sayılı AET Direktif baz alınarak hazırlanmış ise de, Direktif hükümlerine kati surette bağlı kalınmamalıdır. Zira Direktif'i kendi iç hukuklarına uygulayacak olan her ülkenin toplumsal ve hukuksal yapıları, problem alanları ve ihtiyaçları farklıdır⁴⁴. Bundan dolayıdır ki her üye ülkenin

³⁸ İlhan Kara, İmalatçının Ürün Sorumluluğu (Yetkin Yayınları 2021) 300; Tarman (n 10) 324; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 553; Çelt (n 15) 89; Ünal ve Kalkan (n 10) 66; Baş (n 10) 370; Kanişlı (n 21) 1432; Havutçu (n 5) 122; Kırca (n 3) 192.

³⁹ Gerhard Wagner, § 823 BGB Münchener Kommentar zum BGB (8. Auflage, C.H. Beck 2020) Rn. 923.

⁴⁰ Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 553; Çelt (n 15) 90, Kanişlı (n 21) 1432; Kara (n 38) 300.

⁴¹ Polat (n 22) 984; Kanişlı (n 21) 1432; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 554.

⁴² Çelt (n 15) 90.

⁴³ Christian Katzenmeier, Hrsg. Dauner-Lieb und Langen, 'BGB Schuldrecht' (4. Auflage, Nomos 2021) § 823 BGB Rn.298: Burada aspest kaplanmış bir yapı inşa etme durumunda Ürün Sorumluluğu hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir; Yıldırım Keser, Ürün Sorumluluğu (Seçkin Yayıncılık 2021) 61 vd; Sirmen (n 30) 71; Polat (n 22) 984; Aydos (n 3) 129 vd; Oral (n 29) 128.

⁴⁴ Oral (n 29) 128.

kavram tanımlarını kendi iç hukuk mevzuatlarına göre yapma serbestisi vardır⁴⁵. 7223 sayılı Kanun metninde “*her türlü eşya*” kavramı kullanıldığından taşınmazlar da bu kapsamda değerlendirilmeyi hak etmektedir. Kaldı ki doktrinde tanımı yapılan eşya kavramına göre üzerinde fiili ve hukuki hakimiyet kurulabilen cisim olarak elektrik uzayda nasıl yer kaplıyor ise taşınmazlar da aynı şekilde üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurulan cisim olarak varlığını sürdürmektedir. 85/374 sayılı AET Direktif elektriği münhasıran ürün olarak kabul etmiş olduğundan, gayri maddi varlıkların da ürün olarak kabul edilmesinde bir sakınca bulunmayacaktır⁴⁶.

“*Gayri maddi*” ve “*eşya*” kavramlarını eşya hukukundan bağımsız olarak sadece ürün sorumluluğu perspektifinden değerlendirmek daha doğru olacaktır⁴⁷. Hem 85/374 sayılı AET Direktif’e hem de ProdHaftG’ ye göre taşınmazların bir taşınmazın parçası olması halinde ürün özelliklerini kaybetmedikleri için, birçok taşınmazın parçanın birleşmesi ile meydana gelen binalar da ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmelidirler⁴⁸. 7223 sayılı Kanun metninde yer alan “*her türlü*” ibaresi taşınmazları kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır⁴⁹. Bu kapsama taşınmazın bütüncü parçası olan ara malzemelerin ve ham maddenin de dahil edilmesi mümkündür⁵⁰. Bir ürünün yapılmasında kullanılan hammaddenin hatalı olması durumunda söz konusu hammaddeyi piyasaya süren kişi sorumlu tutulabilir. Nitekim Yargıtay, hatalı bir hammaddenin nihai ürünün bütüncü parçası haline gelse dahi, ayrı bir ürün olma özelliğini koruduğu ve hatalı hammaddenin üreticisinin haksız fiil hükümlerine göre sorumlu olacağı kanaatindedir. 1986 tarihli kararında Yargıtay, inşaatta kullanılan çimentoların hatalı üretilmiş olması sebebi ile, betonda oluşan hasarların tazmini için çimento üreticisi aleyhine açılan davayı kabul etmiştir⁵¹. Aynı şekilde Yargıtay çıkan yangının binadaki elektrik tesisatının özensiz ve dikkatsiz çekilmesinden dolayı elektrik dağıtım şirketinin sorumluluğunun tespit edilmesi yönünde karar vermiştir⁵². Bundan dolayı bir taşınmaza takılan veya onunla

⁴⁵ Demirci (n 5) 130; Havutçu (n 5) 67.

⁴⁶ Benedikt Beierle, ‘Die Bedeutung des Inverkehrbringens für IoT-Produkte bei der Produkthaftung’ ZfPC 2022, 22, 23; Polat (n 22) 980.

⁴⁷ Erlüle (n 13) 312; Polat (n 22) 981.

⁴⁸ Kanişlı (n 21) 1432.

⁴⁹ Polat (n 22) 984.

⁵⁰ Al (n 28) 1813; Akçura Karaman (n 19) 283.

⁵¹ Yargıtay 11. HD 1985/7325E, 1986/951K, 26.02.1986, <<https://legalbank.net/belge/y>> Erişim Tarihi 24 Kasım 2023.

⁵² Yargıtay 3. HD, 1162/9944, 11.10.2018; Yargıtay 3. HD, 2018/4255E, 2019/3401K, 16.04.2019 <<https://legalbank.net/belge/y>> Erişim Tarihi 24 Kasım 2023.

birleştirilen taşınırın her biri bağımsızlıklarını kaybederek Türk Medeni Kanun (TMK) m. 684'ye göre taşınmaz yapının bütünleyici parçaları olsalar da "ürün" olma nitelikleri bakımından bir değişime uğramayacaktır⁵³. Örneğin kapı, pencere, su ve elektrik tesisat malzemelerinin, biriket, demir ve çimentonun hatalı üretiminden kaynaklanan zararlar ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilebilmelidir⁵⁴. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi kaldırım kotu ile aynı kotta havalandırma penceresi imal etmesi nedeni ile su baskının meydana gelmesinden müteahhidi sorumlu tutmuştur⁵⁵. Akıllı bina sistemlerinin yaygınlık kazandığı günümüzde hatalı yazılımın veya üretimin sebep olduğu veya yasak bir kimyasal maddeyi içeren boya ile binanın boyanması neticesinde oluşan zararlar da yine ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilebilir⁵⁶. Deniz kumu veya dayanıklı olmayan hazır beton kullanılarak hatalı malzeme ile inşa edilen binanın yıkılması nedeni ile ortaya çıkan zararların da bu malzemeleri üretenler ve müteahhit tarafından imalatçı sıfatı ile karşılanması gereklidir⁵⁷. Bu bağlamda Yargıtay 2007 ve 2008 tarihli kararlarında beton kalitesinin düşüklüğü ve projelerdeki hatalardan dolayı yapı malikinin değil müteahhittin sorumlu olacağını kabul etmiştir⁵⁸.

Bundan başka TBK m. 69 göre yapı maliki taşınmazın yapımındaki bozukluk ve bakımındaki eksikliklerden sorumlu iken, 7223 sayılı Kanun'da uygunsuz ürünün piyasaya sürülmesi ile meydana gelen zararlardan imalatçı sorumlu tutulmaktadır. Burada her iki Kanun, sorumluluk sebepleri ve sorumlu tutulan kişiler

⁵³ Polat (n 22) 985; Al (n 28) 1808.

⁵⁴ Yargıtay HGK 4-114/84, 13.02.2002 kararında mutfak dolaplarının asılı bulunduğu yerden düşerek eşyalara zarar verdiği olayda, dolabın sağlam yapılmamasından ileri gelen zararın, ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilmesine hükmetmiştir. Söz konusu karar gerekçesinde *bir ürünün, normal şartlar altında ve normal kullanma halinde, zarar vermeye elverişli ise, kural olarak ortada kusurun (hatanın) varlığını kabul edilmesi gerektiği ve bu tür ürünü piyasaya süren üreticinin de tehlike yaratmış olacağına yer verilmiştir* <<https://legalbank.net/belge/y-hgk-e->> Erişim Tarihi 04 Ağustos 2023.

⁵⁵ Yargıtay 17. HD, 2015/12055E, 2018/1577K, 05.03.2018, <<https://legalbank.net/belge/y->> Erişim Tarihi 25 Kasım 2023.

⁵⁶ Stefanie T. Hofmeister, 'Produkthaftungsrecht im Kontext neuer Technologien- eine Einführung', JA 2022, 358, 359; Betül Tiryaki, Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk (Yetkin Yayınları 2007), 48; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 553 vd.

⁵⁷ Akçura Karaman (n 19) 281vd.

⁵⁸ Yargıtay 15. HD, 2007/4806E, 2008/4709K, 10.07.2008; Yargıtay 13. HD, 10773/12189, 21.10.2008; Yargıtay 4. HD, 8406/12825, 11.12.2001; Yargıtay 13. HD, 2200/6890, 17.05.2007; Yargıtay HGK, 4-603/594, 22.10.2003 <<https://legalbank.net/belge/>> Erişim Tarihi 24 Kasım 2023; İrfan Okur, 'Kiralanan Yapıdaki Bozukluğa Bağlı Olarak Zarar Gören Kiracının Zararın Tazmini İçin Yüklenicinin Sorumluluğuna Başvurmasında İmalatçının Sorumluluğu Hukukunun Uygulanması' (1994) 20 (4), Yargıtay Dergisi 484, 488.

bakımından birbirinden ayrılmaktadır⁵⁹. TBK m. 69'a göre malik, taşınmazın hem yapımındaki bozukluktan hem de bakımındaki eksikliklerden sorumlu olurken, ürün sorumluluğunda İmalatçı için bu şekilde bir kısıtlama öngörülmemiş ve ürünün uygunsuz üretilmesine sebep olabilecek her türlü eksiklik, fazlalık, bakımsızlık, bozukluk hallerinden sorumlu tutulmuştur. Ayrıca TBK m. 69 gereğince zarar gören tazminat talebini sadece malike yöneltebilecekken, ürün sorumluluğu kapsamında zarar gören talebini nihai imalatçı olan müteahhittin yanında hammadde üreticisine veya ara üreticiye de yöneltebilecektir.

TMK m. 762'ye göre doğal güçler, nitelikleri itibari ile taşınabilen maddi şeyler ile beraber taşınmaz mülkiyetinin konusunu oluşturmaktadır. Gaz, elektrik ve su gibi doğal güçler kanuni düzenleme gereği bir eşya olma sıfatını kazanmıyor olsalar da, taşınır mülkiyetine uygulanacak hükümlere tabi olacaklardır⁶⁰. Bu bakımdan taşınmazların da ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi Kanun koyucunun zarar görenin korunması yönündeki iradesi ile örtüşen bir durumdur. Taşınmaz yapıların uygunsuz üretiminden kaynaklanan zararların da Kanun kapsamında değerlendirilmesi zarar görenler açısından hakkaniyetli olacağı gibi, müteahhitleri de imalatçı sıfatı ile daha dikkatli, güvenli ve uygun yapılar yapmaya teşvik edecektir⁶¹.

Ürün sorumluluğunun taşınmazları kapsamadığını savunan görüşe katılmamaktayız⁶². Çünkü bu savunma günümüz koşullarını, ülkemizdeki müteahhit sayısını, giderek artan yapılaşmayı ve neredeyse seri üretime geçilmişçesine her yerin inşaat alanına dönmüş olmasını gözden kaçırmaktadır. Seri üretimin tek koşulu fabrikasyon ya da bant şeklinde üretim değildir. Bir ürün kısa sürede, o kadar çok sayıda, birden çok aşamadan geçerek üretilmektedir ki, bütün kontrollere rağmen üretim şeklinin tabiatı gereği uygunsuz ürünlerin piyasaya arz edilme ve insanların can ve mal güvenliğinin ihlal edilme riski çok yüksektir⁶³.

⁵⁹ Oral (n 29) 129.

⁶⁰ Brox und Walker (n 9) 540.

⁶¹ Yargıtay 13. HD, 3071/18297, 03.07.2013 Bu kararda Yargıtay, daireyi ayıplı ve eksik imal etmiş olan yüklenicinin Üretici olduğunu kabul etmektedir. Yargıtay 13. HD, 30034/31220, 12.12.2013: Bu kararında da Yargıtay taşınmazı ayıplı olarak imal eden yükleniciyi üretici olarak tanımlamıştır. <<https://legalbank.net/belge/y-13-hd-e>> Erişim Tarihi 05 Ağustos 2023.

⁶² Ünal ve Kalkan (n 10) 69.

⁶³ Zeynep Derya Tarman, 'Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Ürün Sorumluluğu' Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I (Onikilevha Yayınları 2022) 263, 265; Pelin Oğuzer ve Başak Baysal, 'Ürün Güvenliği ve Ürün Sorumluluğu Ekseninde Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri, Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I (Onikilevha Yayınları 2022) 111, 111.

Almanya’da mevcut müteahhit sayısı 2020 yılında 17.730 iken, ülkemizde bu sayı 450.000 üzerindedir⁶⁴. Bu durum ülkemizde taşınmaz yapı sektörünün “seri üretim” şekline geçtiğine işaret etmektedir. Hem 85/374 sayılı AET Direktif’in hem de 7223 sayılı Kanun’un asıl amacı seri üretim sebebi ile ortaya çıkması muhtemel uygunsuz ürünlerin ve zararların önüne geçmektir⁶⁵. Taşınmaz yapıların uygunsuz üretiminin de ürün sorumluluğu kapsamına dahil edilmesi söz konusu bu amaca hizmet etmektedir. 7223 sayılı Kanun’da yer alan kavramların bir kısmını baz alarak lafzi yorum yapmak ürün sorumluluğunun kapsamını daraltmak ve amacından sapmak, kanunun ruhundan uzaklaşmak anlamına gelmektedir.

7223 sayılı Kanun metninde ayrıca madde kavramına yer verilmekle beraber tanımı yapılmamıştır. Türk mevzuatında maddenin tanımı mevcut değildir. Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre madde, duyularla algılanabilen, uzayda yer kaplayan, kütlesi ve hacmi olan her şeyi ifade etmektedir⁶⁶. Kanun koyucu burada eşya kavramının yanında madde kavramına da açıkça yer vermekle kütlesi ve hacmi olan her şeyin ürün olarak kabul edilebileceğine dair geniş bir kapı açmıştır. Bu açıdan bakıldığında taşınmaz yapıların madde oldukları ve ürün sorumluluğu kapsamına dahil edilmeleri gerektiği sonucuna varılabilir.

Aynı şekilde Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik m. 4 (c)’de mal tanımı yapılırken konutların, tatil amaçlı taşınmazların ve gayri maddi malların da tanıma dahil edildiği açıktır⁶⁷. Bundan başka, Alman Ürün Güvenliği Kanunu (ProdSG) m. 2 Nr. 22 gereğince henüz kullanıma hazır olmayan inşaatın kısımları veya inşaat grupları ürün olarak kabul edilmektedir⁶⁸. Bütün bu düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, taşınmazların ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi Türk hukukuna ve mevzuatına yabancı bir durum değildir⁶⁹.

⁶⁴ <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/252202/umfrage/umsatz-im-baugewerbe-in-deutschland>; <<https://istanbul.imo.org.tr/TR,87922/tmmob-insaat-muhendisleri-odasi>> Erişim Tarihi 18 Ağustos 2023.

⁶⁵ COM (2000) 893 final raporunda Direktif ‘in endüstriyel olarak seri üretilen ürünlerdeki ayıplar dolayısıyla üreticinin sorumluluğunu öngördüğü, nitekim taşınmaza dahil edilen inşaat ürünlerinin de Direktif kapsamında olduğu ifadesine yer verilmiştir Bkz COM (2000) 893 final, 31.1.2001, s. 27 <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0893>> Erişim Tarihi 05 Ağustos 2023.

⁶⁶ <<https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi 05 Ağustos 2023.

⁶⁷ <<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat>> Erişim Tarihi: 05 Ağustos 2023.

⁶⁸ Carsten Schucht, ‘Entwicklungslinien im deutschen Produktsicherheitsrecht’ DVBL 12, 2013, 760,762.

⁶⁹ Yargıtay 17. HD, 11567/7145, 10.06.2019: Yargıtay bu kararında, konutun su tesisatının hatalı yapımından dolayı parkelerde zarar meydana geldiği olayda 4077 eTKHK 4/2 dayanarak ayıplı

3. Ürünün Uygunsuz Olması

Ürün sorumluluğuna ilişkin şartlar 7223 sayılı Kanun m. 6'da düzenlenmiştir. Birinci fıkrada "ürünün bir kişiye veya bir mala zarar vermesi" halinde, "bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür", ikinci fıkrada "zarar gören tarafın uğradığı zararı ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki nedensellik bağıını ispat etmesi zorunludur" şeklinde düzenleme mevcuttur. Kuşkusuz bu düzenleme 7223 sayılı Kanun'un en tartışmalı hususlarından biri olmuştur. Zira "uygunsuzluk" kavramı bu düzenleme ile ilk defa Kanun'daki yerini almıştır⁷⁰. Uygunsuzluk, 7223 sayılı Kanun'un Tanımlar başlıklı m. 3/1 (r)'de "Ürünün ilgili teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmama hali" olarak ifade edilmiş olsa da ürünün nasıl uygunsuz olacağı hakkında bir tanım yapılmamıştır. Esasında uygunsuzluk ile burada kastedilen ürünün güvenli olmamasıdır. Güvenli ürün kavramı 7223 sayılı Kanun m. 3 (e)'de ve Genel Ürün Güvenliği Yönetmelik m. 4 (d)'de tanımlanmaktadır. 7223 sayılı Kanun'daki tanımına göre güvenli ürün, "Kullanım süresi, hizmete sunulması, kurulumu, kullanımı, bakımı ve gözetimine ilişkin talimatlara uygun ve normal kullanım koşullarında kullanıldığında risk taşımayan veya sadece ürünün kullanımına özgü asgari risk taşıyan ve insan sağlığı ve güvenliği için gerekli düzeyde koruma sağlayan ürün" iken Yönetmelik'e göre güvenli ürün, "Kullanım süresi ve uygulanabilir olduğu durumlarda hizmete sunulması, kurulumu ve bakımına ilişkin gereklilikleri dahil olmak üzere, normal ve makul ölçüde öngörülebilir koşullarda kullanımını risk taşımayan veya ürünün kullanımına özgü asgari risk taşıyan, aşağıdaki unsurlar ele alındığında insan sağlığı ve güvenliği için yüksek düzeyde koruma sağladığı kabul edilen ürünü" ifade etmektedir. Ayrıca Yönetmelik m. 4 (g)'de 7223 sayılı Kanun'dan farklı olarak güvenli ürün kavramını tanımlamaya yönelik "tehlikeli ürün" kavramını zikretmiştir. Bu kavram "güvenli" kelimesinin karşıt anlamı "tehlikeli" olması durumunu çağrıştırdığı ve bir ürün güvenli değil ise kesinlikle tehlikelidir çıkarımına yol açacağı için güvenli ürünü tanımlamakta isabetli olmamıştır⁷¹. Zira güvenli ürün olmasını sağlayan parametre ya teknik düzenlemelerdir ya da mevzuatta zikredilen standartlardır. Teknik düzenleme kavramına 7223 sayılı Kanun m. 3/1 (n)'de yer verilmiş ve "İdari hükümler de dâhil olmak üzere, ürünün niteliğini, işleme veya

malın neden olduğu ölüm veya yaralanmalara yol açan ve diğer mallara zarar veren olaylarda ayıplı mal imalatçısı yüklenicinin de müteselsilen sorumlu olduğuna yer verilmiştir <<https://legalbank.net/belge/y-17-hd>> Erişim Tarihi 05 Ağustos 2023; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 553; Ergun Özsunay, 'Genel Değerlendirme' içinde Yeşim M. Atamer ve Başak Bayşal (eds) Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Oniki Levha Yayınları 2022) 325, 333.

⁷⁰ Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 559.

⁷¹ Baş (n 10) 371.

üretim yöntemlerini veya bunlarla ilgili terminoloji, sembol, ambalajlama, işaretleme, etiketleme veya uygunluk değerlendirme işlemlerini tek tek veya birkaçını ele alarak belirleyen uyulması zorunlu mevzuat” şeklinde tanımlanmıştır. Söz konusu bu düzenlemelerde dikkat çeken husus, Kanun koyucunun 85/374 sayılı AET Direktif’den ve ProdHaftG ayrışarak hata (fehler)⁷² ve ayıp (mangel) kavramlarından farklı bir terminolojiyi seçmiş olmasıdır. Bu ayrışmanın sebebi Türk hukukunda ürün sorumluluğunun Alman hukukunda olduğu gibi bağımsız bir Kanun’da değil, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda düzenlenmiş olmasıdır⁷³. Örneğin “uygun olmayan” kavramı 7223 sayılı Kanun’da daha çok ürün güvenliğine ilişkin m. 4/1, m. 7/1 (d), m.17/II, III gibi maddelerde kullanılmıştır. Bu durum kavramların birbirine karışmasına sebebiyet vermektedir⁷⁴. Zira Alman hukukunda ürün güvenliği Kanunu olarak Produktsicherheitsgesetz ve ürün sorumluluğu Kanunu olarak Produkthaftungsgesetz iki ayrı Kanun mevcuttur⁷⁵. Hâlbuki ürünün, ürün güvenliği hükümlerine uygun olmaması ile ürün sorumluluğu kurallarına göre güvenli olmaması aynı şey değildir. Ürün sorumluluğu üreticinin, ürünün hatalı olması nedeniyle meydana gelen zararları özel hukuk çerçevesinde tazmin etme yükümlülüğünü düzenlerken, ürün güvenliğinin konusunu, üreticinin/ithalatçının idari mercilere karşı resmi yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin ihlali durumunda muhtemel yaptırımları oluşturmaktadır. 7223 sayılı Kanun bu iki farklılığı da bünyesinde barındırmaktadır. Ürün sorumluluğunun ayrı bir kanunda düzenlenmesi daha isabetli olurdu. Yaşanan kavram kargaşasının temelinde de bu farklılığın görmezden gelinmesi yatmaktadır.

Uygunsuzluk kavramının tercih edilmesi doktrinde oldukça eleştirilmiştir⁷⁶. Her ne kadar bir ürünün güvenli olması onun ilgili teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmasına bağlanmış ise de bu şart asgari bir şarttır⁷⁷. Teknolojinin hızla gelişmesine, piyasa şartlarının dinamik olmasına bağlı olarak teknik düzenleme standartlarının eskimesi ve güncel bilimin gerisinde kalması muhtemeldir. Kanun koyucunun bu değişimi takip ederek mevzuatta

⁷² Alman ProdHaftG m.1.’de hata anlamına gelen “Fehler” kavramına yer verilmiştir. Söz konusu maddeye göre hatalı bir ürünün, kişinin vücut bütünlüğüne, sağlığına veya malvarlığına zarar vermesi nedenli ile üretici sorumlu olacaktır.

⁷³ Polat (n 22) 995.

⁷⁴ Oral (n 29) 129.

⁷⁵ Kapoor und Klindt (n 34) 720; Schucht (n 68) 760 vd.

⁷⁶ Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 559 vd.; Çelt (n 15) 87; Kanişlı (n 21) 1435 vd.; Polat (n 22) 994 vd.; Sirmen (n 30) 74 vd; Oral (n 29) 129.

⁷⁷ Kanişlı (n 21) 1435; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 563.

güncellemeler yapması da zaman alacaktır ve piyasa gelişimini geriden takip edecektir⁷⁸. Dolayısı ile teknik düzenlemeye ve genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olan her ürünün güvenilir ve uygun olduğu söylenemez. Bundan dolayıdır ki 7223 sayılı Kanun m. 21'de tazminat sorumluluğundan kurutulmuş kanıtı olarak "imalatçının veya ithalatçının ... üründeki uygunsuzluğu, teknik düzenlemelere veya diğer zorunlu teknik kurallara uygun olarak üretimden kaynaklandığını ispat etmesi" beklenmektedir.

Ürün sorumluluğundan bahsedebilmek için ortada kendisinden beklenen haklı güvenliği sağlamayan bir ürünün mevcut olması gereklidir⁷⁹. Üründeki bu güvenlik eksikliği birçok farklı şekilde ifade edilmeye çalışılmış ve 7223 sayılı Kanun'da nihayet uygunsuz ürün olarak tanımlanmıştır. Bir ürünün "uygunsuz olması" halinin hangi kavramlar yardımı ile açıklanacak olması önemli bir husustur. Yukarıda da değindiğimiz gibi "güvenli ürün", "ayıp", "hata" kavramları sıkça kullanılmaktadır⁸⁰. Alman ProdHaftG m. 3'de güvenli olmayan bir ürünün "hatalı" olduğuna dair düzenlemeye yer verilmiştir. "Doktrinde hatalı ürün, "somut olayın şartları çerçevesinde, makul ve ortalama kullanıcı çevresinin beklemekte haklı olduğu güvenliği sağlamayan ürün" olarak tanımlanmaktadır⁸¹. Buna göre hatalı bir ürün güvenli olmayan bir üründür⁸². Ayıp ise "ürünün sözleşmeye göre sahip olması gereken nitelikleri taşımaması" dır⁸³. Nitekim üründeki ayıp sözleşme taraflarını ilgilendirmekte ve onların ifa menfaatinin korunmasına hizmet etmekte iken, üründeki hata sözleşmeye taraf olmayanları da ilgilendirdiği ve onların bütünlük menfaatlerini korumayı amaçladığından ayıp kavramı yerine hata kavramının kullanılması gerektiğini savunan fikirler vardır⁸⁴. Bir ürün ayıplı ama hatalı olmayabilir ya da tam tersi bir durumda hatalı ama ayıplı değildir⁸⁵. Aynı şekilde ürünün ayıplı ve hatalı olma durumu aynı anda da gerçekleşebilir. Bu durumdan çıkartılacak sonuç, üründen beklenen güvenliğin mutlak bir

⁷⁸ Kırca (n 3) 145; Kanişlı (n 21) 1452.

⁷⁹ Seehafer und Kohler (n 3) 214; Renate Schaub, Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar (Hrsg.Prüting, Hanns, Wegen, Gerhard, Weinreich, Gerd) (17. Auflage, Luchterhand Verlag 2022) § 3 Rn.2.

⁸⁰ Ender Canpolat, 'Üretici ve Sorumluluğu' (2013) 71 (2) ABD 371, 377vd; Aydos, Risk (n 10) 1787 vd; Ünal ve Kalkan (n 10) 66.

⁸¹ Kanişlı (n 21) 1436.

⁸² Baş (n 10) 351.

⁸³ Kanişlı (n 21) 1436.

⁸⁴ Kanişlı (n 21) 1435; Havutçu (n 5) 23 vd.; Tarman (n 10) 316.

⁸⁵ Keser (n 43) 63; Oral (n 29) 130; Baş (n 10) 372.

güvenlik olmadığı bilakis, objektif kriterler ile belirlenebilecek makul bir güvenlik beklentisi olmasıdır⁸⁶. Bu bağlamda 85/374 sayılı AET Direktif m. 6'da yer alan, ürünün sunum tarzı, makul kullanım şekli ve ürünün üretildiği zamandaki piyasa koşulları gibi objektif kriterler dikkate alınabilir. Bir ürünün güvenli olmaması genel olarak şu dört alandaki muhtemel hatalardan kaynaklanmaktadır. Tasarım⁸⁷, fabrikasyon⁸⁸, bilgilendirme⁸⁹ ve gelişim⁹⁰ alanlarından birindeki eksiklik ile bir ürün üretilmiş ise o üründen beklenen güvenlik sağlanmamıştır⁹¹.

Gelişen teknoloji ve bilimle birlikte üründen dolayı zarar doğma riski bilinir hale gelmiş ise imalatçı gerekli tedbirleri almalı, ürünü kullananları en azında basın yoluyla bilgilendirmelidir⁹². Özellikle yapay zekâ kullanılarak üretilen ürünlerde veya insansız araçların kullanımında gelişim hataları ile karşılaşmak mümkündür⁹³. Binaların yapımında depreme dayanıklılığı artırmak için kullanılan sistemlerin istenilen ve beklenen güvenliği sağlamaması neticesinde insan hayatında ve malında zararların meydana gelmesi kaçınılmazdır⁹⁴.

Sonuç olarak bir ürünün uygun olmasını birbirinden farklı birçok faktör etkilemektedir. Nitekim “*uygunluk*” tespitinin, ürünün sadece teknik düzenlemeye veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygun olmasına bağlı olmadığını, 7223 sayılı Kanun m. 21/II' de düzenlenen başka sebeplerin varlığı da göstermiştir.

⁸⁶ Çelt (n 15) 92; Polat (n 22) 991 vd.; Keser (n 43) 63.

⁸⁷ Seehafer und Kohler (n 3) 214; Katzenmeier, NK-BGB (n 43) Rn. 335; Hofmeister (n 56) 360; Demirci (n 5) 130.

⁸⁸ Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1059, 1062: Alman Federal Mahkemesi (BGHZ 181, 253) kararında pastaneden vişneli kurabiye alan kişi, kurabiyenin içinden çıkan vişne çekirdeğinden dolayı üst köşe dişini kırmış ve imalatçıya açtığı davada, imalatçıdan her vişneyi tek tek kontrol etmesini beklenemeyeceğini, vişneli kurabiye alan birinin kurabiyenin içinden vişne çekirdeği çıkma ihtimalini göz önünde bulundurması gerektiğinden bahisle fabrikasyon hatasından bahsedilemeyeceği sonucuna varmıştır.; Katzenmeier NK-BGB (n 43) Rn. 312, 313; Hofmeister (n 56) 360.

⁸⁹ Sigurd Littbarski, ‘Herstellerhaftung ohne Ende- ein Segen für den Verbraucher?’ NJW 1995, 217, 218 vd.; Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1059; Aydos, Risk (n 10) 1796; Keser (n 43) 27 vd.

⁹⁰ Tarman (n 10) 323.

⁹¹ Hofmeister (n 56) 360; Baş (n 10) 371.

⁹² Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1059; Katzenmeier, NK-BGB (n 43) Rn. 318 vd.

⁹³ Schaub (n 79) § 1 Rn.17.

⁹⁴ İngilteredeki kamuya açık binalarda kullanılan gaz betonlar nedeniyle bu binaların çok az belirtiyle veya hiç fark etmeden çökmüş olduğu gözlemlenmiştir <<https://www.tagesschau.de/ausland/europa/grossbritannien-schulschliessungen-100.h>> Erişim Tarihi 10 Eylül 2023.

4. Piyasaya Arz Edilme

Uygunsuz üretilen ürünün piyasaya arz edilmiş olması gerekir⁹⁵. Henüz piyasa arz edilmemiş bir üründen dolayı ürün sorumluluğunun doğduğundan bahsedilemez. 7223 sayılı Kanun m. 3'de "ürünün piyasada ilk kez bulundurulması" piyasaya arz edilme olarak tanımlanmaktadır. Alman ProdHaftG m. 3/II ve 85/374 sayılı AET Direktif'in m. 6/II maddeleri gereğince piyasaya arz edilmiş mevcut ürün, sonradan daha iyi bir ürünün piyasaya sürülmesi ile hatalı bir ürün olmayacaktır.

B. Zarar

Ürün sorumluluğu hükümlerinin uygulama alanı bulması için uygunsuz olan üründen dolayı bir zarar meydana gelmiş olmalıdır. 7223 sayılı Kanun m. 6'da üründeki uygunsuzluk sebebi ile meydana gelen zararların üretici tarafından tazmin edilmesini düzenlemiştir, fakat zararın niteliği hakkında bir düzenleme yapmamıştır. Bununla beraber 7223 sayılı Kanun m. 6/V'de "*Ürünün sebep olduğu zarar nedeniyle ödenecek maddi ve manevi tazminat miktarının belirlenmesinde 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır*" şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere maddi ve manevi zararlar ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilecek ve tazminatın miktarı ise TBK hükümlerine göre belirlenecektir.

Maddi zararlar kapsamında vücut bütünlüğünün ihlalden kaynaklanan, ölüme neden olan ve mala gelen zararlar yer almaktadır⁹⁶. Vücut bütünlüğünü ihlali neticesinde ortaya çıkan destekten yoksun kalma zararları ürün sorumluluğu hükümlerine göre tazmin edilebilecektir⁹⁷. Mala gelen zararlar bakımından doktrinde tartışma mevcuttur. Uygunsuz ürünün kendisinde meydana gelen zararların ürün sorumluluğu hükümlerine göre tazmin edilip edilmeyeceği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. 85/374 sayılı AET Direktif m. 9/I (b)'deki "*ayıplı ürün dışında*" ifadesine dikkat çeken görüş, 7223 sayılı Kanun'un 85/374

⁹⁵ Horst Kossmann, 'Der Handel im System der Produkthaftpflicht' NJW 1984, 1664, 1667; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 557; Alman hukukunda malvarlığında meydana gelen zarara konu olan malın, özel tüketim ve kullanıma özgülenmiş olması şartı vardır. Ticari amaçla kullanılan ve tüketilen eşyalarda meydana gelen zararlar bu kapsama dahil edilmezler. Bkz. Brox und Walker (n 9) 543.

⁹⁶ Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1061.

⁹⁷ Kossmann (n 95) 1664; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 567 vd.; Kanışlı (n 21) 1441; Akçura Karaman (n 19) 281.

sayılı AET Direktif'e uygun olarak yorumlanması gerektiğini savunmaktadır⁹⁸. Kanunda bu tür ifadeye yer verilmediği için ürünün kendisinde meydana gelen zararların ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilmemesi gerektiği ileri sürülmüştür⁹⁹. Buna karşın bizim de katıldığımız diğer görüş ise, Kanun koyucunun 85/374 sayılı AET Direktif'teki ifadeyi bilinçli olarak Kanun metnine taşımadığını savunmaktadır. Kanun koyucu bu davranışı ile ürünün kendisinde meydana gelen zararların da ürün sorumluluğu kapsamına dahil edilmesi gerektiğine işaret etmektedir¹⁰⁰. Depremde yıkılan binalar açısından değerlendirildiğinde hem binanın kendisine hem de binanın yıkılması ile başka bir mala veya cana gelen zararların ürün sorumluluğu kapsamında tazmin edilmesi isabetli olacaktır. Yine uygunsuz olan su tesisatının patlaması ile ortaya çıkan zararların kapsamına hem tesisatın kendisinde hem de su patlaması ile diğer mallarda meydana gelen zararlar dahil edilmelidir.

Manevi zararların tazminine ilişkin hususlar 85/374 sayılı AET Direktifte ülkelerin iç hukuklarına bırakıldığından, TBK 56. Maddesi gereğince manevi zararlar da ürün sorumluluğu hükümlerince tazmin edilecektir. Aynı şekilde TBK 58. madde gereğince kişilik hakkının ihlal edilmesi sebebi ile zarar gören, üreticiden manevi tazminat talebinde bulunacaktır¹⁰¹.

Uygunsuz üründen dolayı ortaya çıkan her zarar, ürün sorumluluğu hükümlerine göre tazmin edilebilir. 7223 sayılı Kanun'da ne malvarlığında meydana gelen, ne de bedensel bütünlüğü ihlal eden zararlar bakımından bir sınırlama öngörülmüştür. Fakat 85/374 sayılı AET Direktif m. 9'a göre bu mümkün değildir. Zararın miktarı bakımından sınırlama getirilmiştir. 500 Euro altında kalan zararları zarar gören karşılıken 500 Euro'yu aşan zararlar üretici tarafından tazmin edilecektir¹⁰². Aynı şekilde Alman hukukunda da zarar miktarında sınır belirtilmiştir. ProfHaftG m. 11'de mala gelen zararlar (sachbeschädigung) bakımından 500

⁹⁸ Akçura Karaman (n 19) 287: Burada zikredilen Alman Federal Mahkemesi kararında inşaatta kullanılan tuğlaların içindeki asbestosun yağmurda erimesiyle binanın penceresinde meydana gelen zararların haksız fiil hükümlerince tazmin edileceğine hükmetmiştir. Bkz. BGH NJW 1981, 2250; Atamer ve Kurtulan Güner (n 19) 568; Kanışlı (n 21) 1440.

⁹⁹ Schaub (n 79) § 1 Rn. 6; Brox und Walker (n 9) 543.

¹⁰⁰ Baş (n 10) 373; Oral (n 29) 131; Kırca (n 3) 154.

¹⁰¹ Oral (n 29) 132: Burada verilen örneğe göre Deprem dolayısıyla yıkılan binadan son dakika kurtulan ve üzerinde uygun kıyafeti olmaksızın dışarı çıkmak zorunda kalan kişi, kişilik hakkının ihlal edilmesi sebebi ile uğradığı zararı müteahhitten üretici sıfatı ile talep edebilecektir.

¹⁰² Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1063.

Euro sınırı getirilmiştir¹⁰³. Bu sınır aynı zamanda zarar görenin zarara katılma miktarıdır. Bundan başka, Alman hukukunda 85/374 sayılı AET Direktif'ten farklı olarak zarar miktarı bedensel zararlar (personenschaden) için de sınırlandırılmıştır. ProdHaftG m. 10 ise bedensel zararlar bakımından en fazla 85 milyon Euro üst sınırını öngörmüştür. Bu düzenlemenin temelinde 85/374 sayılı AET Direktif'te Avrupa Birliği üye devletleri için 70 milyon Euro'luk limitin düzenlenmiş olması yatmaktadır. 85/374 sayılı AET Direktif m. 16 gereğince üye ülkeler ölüm veya yaralanmalara sebep olan aynı hataya sahip özdeş ürünlerin neden olduğu zararlardan dolayı üreticinin sorumlu olacağı meblağı 70 milyon Eurodan daha az olarak düzenleyemezler.

Ayrıca 7223 sayılı Kanun'da zarar gören eşyanın kullanımı hakkında bir düzenleme mevcut değilken, ProdHaftG 1/II Nr. 3 ve 85/374 sayılı AET Direktif'in 9/I (b) maddesi gereğince *hatalı ürünün kendisi dışındaki herhangi bir malın genel olarak özel kullanıma veya tüketime yönelik bir türden olması ve; zarara uğrayan kişi tarafından başlıca kendi özel kullanımı veya tüketimi için kullanılmış olması* öngörülmüştür¹⁰⁴. Sonuç olarak Direktife kıyasla, Kanun tazmin edilebilir zararlar ve ürünün kullanım amacı bakımından sorumluluk kapsamını daha geniş düzenlemiştir.

C. Nedensellik Bağı

Nedensellik bağı 7223 sayılı Kanun'un aradığı bir diğer şarttır. Buna göre uygunsuz ürün ile meydana gelen zarar arasında uygun bir illiyet bağının varlığı gereklidir¹⁰⁵. Üretici tesadüfi veya tahmini mümkün olmayan zararları değil, uygunsuz ürün nedeniyle ortaya çıkan zararları tazmin etmekle yükümlüdür¹⁰⁶. Zarar gören, 7223 sayılı Kanun m. 6/II gereğince illiyet bağını ispatlaması gereken kişidir. Zararın doğmasında üçüncü kişilerin fiilleri 7223 sayılı Kanun m. 21/III ve 85/374 sayılı AET Direktif m. 8'de aynı yönde değerlendirilmiştir. "*Zararın, üründeki uygunsuzluğun yanı sıra üçüncü bir kişinin fiili veya ihmalden kaynaklanmış olması imalatçı veya ithalatçının tazminat sorumluluğunu azaltmaz*". Zarar ürünün uygunsuz üretilmiş olmasından veya üçüncü kişinin aktif bir fiilinden ya da ihmalkâr davranışından dolayı ortaya çıkmış olmalıdır. Üçüncü kişinin zarara

¹⁰³ Schaub (n 79) § 10 Rn.1, 2.

¹⁰⁴ Schaub (n 79) § 1 Rn.7.

¹⁰⁵ Keser (n 43) 209 vd; Atamer ve Kurtulan Güner (n 21) 571; Akçura Karaman (n 19) 264.

¹⁰⁶ Kossmann (n 95) 1667; Polat (n 22) 1005; Sirmen (n 30) 80, Karşit Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1062; Hofmeister (n 56) 361.

sebebiyet veren davranışından dolayı üreticinin sorumluluğunda bir değişiklik meydana gelmez. Örneğin dükkân sahibi tarafından kolonların kesilmesi, kirişlerin tıraşlanması, dolgu duvarların yıkılması halinde binanın müteahhidinin tazminat yükümlülüğünde azaltıcı bir etkiye sahip olmayacaktır.

Alman hukukunda ise ProdHaftG m. 1/IV'ün birinci cümlesi gereğince *“hata, zarar ve hata ile zarar arasındaki illiyet bağı zarar gören tarafından ispatlanmalıdır”*¹⁰⁷. Fakat aynı hükmün ikinci cümlesinde istisnai bir düzenleme mevcuttur. Buna göre, imalatçının *“ProdHaftG m.1/II veya m.1/III paragraflarında yer alan kurutuluş kanıtlarından birini getirmesi ile sorumluluktan kurtulabilmesi kesin değil yani tartışmalı ise o zaman hata, zarar ve hata ile zarar arasındaki illiyet bağı imalatçının kendisi tarafından ispatlanması gerekmektedir”*. Böylece ispat yükü yer değiştirmektedir (Beweislastumkehr)¹⁰⁸. İmalatçının sorumluluğunu ortadan kaldıran hallerden ve ispat yükünün yer değiştirmesine sebep olabilecek kurtuluş kanıtlarından *“imalatçının ürünü piyasaya kendisinin arz etmemiş olması”* (ProdHaftG 1/II 1), *“üründeki hatanın ürünün piyasaya arz edildiği anda mevzuata uygun olmasından kaynaklanması”* (ProdHaftG 1/II 4) Türk hukuku ile benzerlik arz etmektedir. Fakat *“şartlar göz önünde tutulduğunda, imalatçının ürünü piyasaya arz ettiği anda zarara sebep olan hatanın üründe henüz bulunmuyor olması”* ProdHaftG 1/II 2; *“imalatçının ürünü ne satmak veya başka yollarla piyasa sürmek üzere ticari amaçla ne de mesleki faaliyet çerçevesinde üretmiş veya piyasaya sürmüş olması”* (ProdHaftG 1/II 3); *“imalatçının ürünü piyasaya arz ettiği zaman diliminde bilimin ve tekniğin düzeyine göre üründeki hatanın bilinmesinin/tanımlanmasının mümkün olmaması”* (ProdHaftG1/II 5); ya da *“imalatçının bütünleyici parçanın üreticisi olduğu ve bu bütünleyici parçanın bünyesine yerleştirildiği ana ürünün tasarlanmasındaki hatadan ya da bu ana ürünün kullanım kılavuzundaki hatadan kaynaklandığı durumda”* (ProdHaftG1/III) gibi durumlar Türk hukukunda düzenlememiş olan kurtuluş kanıtlarıdır.

III. SORUMLULUK SÜJESİ OLARAK İMALATÇI

Ürünün uygunsuz üretiminden kaynaklanan zararlardan imalatçı sorumlu tutulmuştur. İmalatçı kavramı 7223 sayılı Kanun m. 34/ I (g)'de *“ürünü imal ederek veya ürünün tasarımını veya imalatını yaptırarak kendi isim veya ticari markası ile*

¹⁰⁷ § 1 IV 1 ProdHaftG: Für den Fehler, den Schaden und den ursächlichen Zusammenhang zwischen Fehler und Schaden trägt der Gescheädigte die Beweislast.

¹⁰⁸ § 1 IV ProdHaftG: Ist streitig, ob die Ersatzpflicht gemäß Absatz 2 oder 3 ausgeschlossen ist, so trägt der Hersteller die Beweislast.

piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişi" şeklinde tanımlanmıştır. 7223 sayılı Kanun'un bu tanımından hareketle imalatçı, sadece nihai üretici midir yoksa hammadde üreticisi veya ara üretici de imalatçı olarak kabul edilmeli midir sorusu gündeme gelmektedir. Bu soruya ilişkin doktrinde iki yönlü cevap mevcuttur. İlk görüş, imalatçının sadece nihai üretici olduğunu savunmaktadır¹⁰⁹. Ara üretici veya hammadde üreticisi ürün sorumluluğu kapsamında imalatçı olarak kabul edilmemelidir. Buna karşın bizim de katıldığımız ikinci görüş kanun maddesinin geniş yorumlanması gerektiğini vurgulamıştır¹¹⁰. Nihai imalatçının yanında hammadde üreticisi ve ara üretici de imalatçı kavramına dahil edilmelidir¹¹¹. 7223 sayılı Kanun'da zikredildiği gibi imalatçı kavramından sadece ürünü kendi imal etmiş kişi değil, ürünü başkasına imal ettirmiş, ürüne kendi ismini vererek veya kendi ticari markası ile bir ürünü piyasaya arz etmiş kişi de anlaşılmalıdır¹¹². Bu hususlara göz önüne alındığında müteahhit imalatçı olarak kabul edilmelidir.

IV. SORUMLULUĞU ORTADAN KALDIRAN VEYA SINIRLAYAN HALLER

İmalatçının ürün sorumluluğu kapsamında sorumluluğunu ortadan kaldıran veya sınırlandıran haller 7223 sayılı Kanun'un m. 21/II'de düzenlenmiştir. Zikredilen madde metninde İmalatçı için üç farklı kurtuluş kanıtına yer verilmiştir¹¹³. İmalatçı şayet ürünü kendisinin piyasaya arz etmediğini; üründeki uygunsuzluğun dağıtıcının veya üçüncü bir tarafın müdahalesinden veya kullanıcıdan kaynaklandığını ve de üründeki uygunsuzluğun, teknik düzenlemelere veya diğer zorunlu teknik kurallara uygun olarak üretilmesinden kaynaklandığını ispatlarsa,

¹⁰⁹ Sirmen (n 30) 82 vd.

¹¹⁰ Brox und Walker (n 9) 542: İmalatçının tespit edilememesi durumunda Tedarikçinin de İmalatçı gibi sorumlu olması öngörülmüştür. Bunun sebebi, ürünle muhatap olan kişinin korumasız kalmasını engellemektir; Atamer ve Kurtulan Güner (n 21) 548; Polat (n 22) 1007; Oral (n 29) 133; Murat İnceoğlu, 'Ürün Sorumluluğunda Sorumlular' içinde Yeşim M. Atamer ve Başak Baysal (eds) Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Oniki Levha Yayınları 2022) 82, 83 vd.

¹¹¹ Kossmann (n 95) 1667; Seehafer und Kohler (n 3) 216; Polat (n 22) 1008; Oral ilk görüşü reddetmekle beraber 7223 sayılı Kanun'un m. 3/I (k), (i) ve m.6/III'deki düzenlemeye vurgu yaparak kanunun geniş yorumlanmasına gerek olmadığını ileri sürmüştür. Bkz Oral (n 29) 133; Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1063.

¹¹² Alman Hukukunda ürünü kendisi imal etmemiş fakat kendi ismiyle veya markasıyla bir ürünü piyasaya arz eden kişi için görünüşte üretici anlamına gelen Anscheinproduzent ya da quasi Hersteller kavramı kullanılmaktadır. Daniel Geiger, 'Quasi-Hersteller und Beweisvereitelung im Produkt haftungsprozess Eine Besprechung von OLG Koblenz vom 24.07.2012' (Az.: 5 U 299/12) MPR 2013, 46, 46; Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1063; Brox und Walker (n 9) 541.

¹¹³ 85/374 sayılı AET Direktif, 7223 sayılı Kanun'dan farklı olarak kurtuluş kanıtı hallerini geniş tutmuş ve m.7'de altı farklı kurtuluş kanıtı düzenlenmiştir.

Kanun'da belirtilen idari yaptırımlara maruz kalmayacaktır. Ayrıca bu şartlardan birini ileri süren imalatçı 7223 sayılı Kanun'un m. 21/III gereğince tazminat sorumluluğundan da kurtulabilir. Müteahhit binadaki uygunsuzluğun üçüncü kişilerin kullanımından veya müdahalesinden kaynaklandığını yahut binanın inşa edildiği dönemde teknik raporlara uygun olarak yapıldığını ileri sürerek hem idari hem de tazminat sorumluluğundan kurtulmaya çalışabilir.

A. Ürünün İmalatçı Tarafından Piyasaya Arz Edilmemiş Olması

İmalatçı, ürünün kendisi tarafından piyasaya arz edilmediğini ispatlarsa tazminat sorumluluğundan kurtulabilir¹¹⁴. 85/374 sayılı AET Direktif ve 7223 sayılı Kanun, ürünün imalatçının elinden çıkış şekli ve amacı noktasında ayrıştırmaktadır. Zira 85/374 sayılı AET Direktif m.7'ye göre üretici sorumluluktan kurtulmak için ürünü dolaşıma sokmuş (in den Verkehr bringen) olması gerekir. Buna karşın Kanunun m. 21'de imalatçının sorumluluktan kurtulabilmesi ancak ürünün piyasaya arz edilmesi (auf den Markt bringen) ile mümkündür. Bu iki kavram birbirlerinden farklı şeyleri ifade etmektedir. "Ürünün dolaşıma sokulması" ifadesinden, ürünün üreticinin etki alanından çıkmış olduğu anlaşılmaktadır¹¹⁵. "Ürünün piyasaya arz edilmesi" ise ürünün piyasada ilk defa bulundurulması olarak tanımlanmaktadır. 7223 sayılı Kanun m. 3/1 (i)'de yapılan tanımla piyasada bulundurma kavramından "Ürünün ticari faaliyet yoluyla, bedelli veya bedelsiz olarak dağıtım, tüketim veya kullanım için piyasaya sağlanması" anlaşılmaktadır. Taşınmaz yapılar bakımından piyasaya arz, inşaatın bitirildiği andır¹¹⁶. Müteahhittin bu kurtuluş kanıtından yararlanarak tazminat sorumluluğundan kurtulması ihtimal dahilinde değildir. Zarara neden olan yapının kendisi tarafından piyasaya arz edilmediğini ispat etmeye çalışması hayatın olağan akışına uygun olmayacaktır.

B. Üçüncü Kişinin Ürüne Müdahalesi

Üründeki uygunsuzluğa üçüncü kişinin müdahalesinin neden olduğunu ispatlayan imalatçı, yine tazminat sorumluluğundan kurtulabilir. Ürün üreticinin kontrol ve etki alanında bulunuyor veya henüz dolaşıma sokulmuş iken uygunsuz hale gelmiş ise, imalatçının sorumluluğu hala devam etmektedir. Kanuna göre üçüncü

¹¹⁴ Schaub (n 79) § 1 Rn. 13.

¹¹⁵ Thomas Klindt, 'Der „new approach“ im Produktrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung' EuZW 2002, 133, 133: Burada ürünün doğduğu saat anlamına gelen "Geburtsstunde" tabiri kullanılmıştır; Polat (n 22) 1028; Beierle (n 46) 23vd.

¹¹⁶ Oral (n 29) 137.

kişinin müdahalesi ile ürünün uygunsuz hale gelmesi ancak ürünün piyasaya arz edilmesinden sonra mümkündür¹¹⁷. Üçüncü kişinin ürüne müdahalesine ilişkin, binadaki su ve elektrik sayaçlarının sonradan değiştirilmesi nedeni ile su basması veya yangın çıkması, mevcut tesisatın kaldıramayacağı kadar çok sayıda klima takılmasından dolayı binanın yanması, doğalgazın güvenli kullanımına hizmet etmek üzere açılan hava akışı deliklerinin kapatılması gibi bir çok örnek verilebilse de en çarpıcı örnek, daha fazla kullanım alanı açmak için binadaki mevcut kolonları kesmek, tıraşlamak veya destek duvarları yada asansör tablalarını kaldırmak olarak gösterilebilir¹¹⁸. Bu örneklerde olduğu gibi müteahhittin sorumluluktan kurtulması mümkün olabilir. Fakat burada önemli olan müteahhittin binayı teknik düzenlemelere ve diğer teknik kurallara uygun inşa etmiş olmasıdır. Aksi halde yukarıda da belirttiğimiz gibi binanın uygunsuz inşa edilmiş olmasının yanı sıra üçüncü kişinin binaya müdahalesinden dolayı bir zarar meydana gelmiş ise müteahhit, 7223 sayılı Kanun'un m. 21/III gereğince sorumluluktan kurtulamaz.

C. Ürünün Teknik Düzenlemelere veya Diğer Zorunlu Teknik Kurallara Uygun Olarak Üretilmesi

İmalatçıyı sorumluluktan kurtarabilecek bir diğer durum ise, üründeki uygunsuzluğun ürünün teknik düzenlemeler veya diğer zorunlu teknik kurallara uygun olarak üretilmesinden kaynaklanmasıdır¹¹⁹. Burada belirleyici olan husus, ürünün imalatı sırasındaki yasal ve teknik düzenlemelerin emredici hükümleridir¹²⁰. 7223 sayılı Kanun m.3/1 (n)'de Teknik düzenlemelere idari hükümler de dahil edildiğinden Müteahhit, binanın yapımında gerekli resmi izinlerin alındığını, emredici üretim tekniğine bağlı kalındığını ileri sürerek tazminat sorumluluğundan kurtulabilir.

D. Zarar Görenin Kusuru

Tam sorumsuzluk veya kısıtlı sorumluluk için kurtuluş kanıtı olabilecek başka bir durum da Kanunun m. 21/IV'de düzenlenmiştir. Mezkûr maddeye göre "*Zararın, üründeki uygunsuzluğun yanı sıra zarar görenin veya zarar görenin sorumluluğundaki bir kişinin kusurundan kaynaklanmış olması halinde, imalatçının tazminat*

¹¹⁷ Brox und Walker (n 9) 544.

¹¹⁸ Oral (n 29) 134.

¹¹⁹ Seehafer und Kohler (n 3) 214.

¹²⁰ Schaub (n 79) § 1 Rn.16.

sorumluluğu, hal ve şartlara göre azaltılabileceği gibi tamamen de kaldırılabilir."¹²¹ Maddi ve manevi tazminat miktarının belirlenmesinde TBK'nın uygulanacağı Kanunun m. 6/IV'te düzenlendiğini yukarıda belirtmiştik. Bu bağlamda Kanunun m. 21/VI ve TBK m. 52/I'nin paralellik arz ettiği gözden kaçırılmamalıdır. TBK m. 52/IV'e göre hâkimin imalatçının tazminat sorumluluğunu tamamen kaldırması veya kısıtlaması için, zarar görenin, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış olmalıdır. Evi yıkılan bina sakininin, binanın kolonlarının kesilmesine veya birinci kattan başlayan asansörün binada yapılan tadilat ile giriş kattan başlanmasına razı olması müteahhittin tazminat sorumluluğunda indirim sebepleri gibi tamamen de kaldırılmasına neden olabilir.

V. İSPAT YÜKÜ VE RÜCU HAKKI

7223 sayılı Kanun m. 6/II gereğince ürün sorumluluğu kapsamında imalatçının sorumlu tutulabilmesi için, zararın ve uygunsuzluk ile zarar arasındaki illiyet bağının ispat yükü zarar gören tarafa yükletilmiştir¹²². 85/374 sayılı AET Direktif bu nokta da Kanun'dan ayrılarak ispatı istenen hususları ağırlaştırmıştır. Direktif m. 4'e göre zarara uğrayan kişi sadece zararı ve zarar ile hata arasındaki nedensellik bağını değil aynı zamanda uygunsuzluğu da ispatla mükelleftir.

Tazminat sorumluluğunu ortadan kaldıran veya sınırlandıran 7223 sayılı Kanun m. 21'de zikredilen durumlara ilişkin ispat yükü ise imalatçıdadır¹²³. Zararın sadece üründeki uygunsuzluktan kaynaklanmadığını aynı zamanda üçüncü kişilerin aktif fiili veya ihmalkarlığından da kaynaklandığını ispatlayan imalatçı sorumluluktan kurtulmamaktadır. Fakat üçüncü kişilere rücu hakkı mahfuzdur. Burada üçüncü kişilerin fiillerinin veya ihmalkâr davranışlarının derecesi önem arz etmektedir. Fiilin veya ihmalkârlığın nedensellik bağını kesecek derecede yoğunlaşması imalatçının sorumluluğuna engel olacaktır¹²⁴.

VI. ZAMANAŞIMI

Ürün sorumluluğunda geçerli olacak zamanaşımı süreleri hem 85/374 sayılı AET Direktif m.10/I'de hem de 7223 sayılı Kanun m. 6/VI' de üç ve on yıl

¹²¹ Schaub (n 79) § 5 Rn.2.

¹²² Seehafer und Kohler (n 3) 214; Schaub (n 79) § 1 Rn.20.

¹²³ Fuchs und Baumgärtner (n 22) 1063.

¹²⁴ Polat (n 22) 1032; Oral (n 29) 135.

öngörülmüştür. Zaman aşımı süreleri aynı olsa da bazı farklılıklar vardır. Kanun m.10/1' e göre "Tazminat talebi için zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve her halde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıldır". Buna göre zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için iki şartın yerine getirilmesi gerekmektedir. Kanunda zikredilen "ve" kelimesinden dolayı zarar gören iki bilgiye sahip olmalıdır. Üç yıllık zamanaşımı süresi zarar görenin zararı "ve" tazminat yükümlüsünü öğrendiği an işlemeye başlayacaktır. 85/374 sayılı AET Direktif m. 6/VI' e göre ise "Zaman aşımı süresi, zarar görenin, zararı, hatayı ve üreticinin kimliğini öğrendiği veya makul olarak öğrenmiş olmasının beklendiği tarihten itibaren işlemeye başlar". 7223 sayılı Kanun'dan farklı olarak 85/374 sayılı AET Direktifte zarar görenin sahip olması gereken bilgi üç türdür. Zarar gören zararı, hatayı ve üreticinin kimlik bilgisini öğrenmiş olmalıdır. 7223 sayılı Kanun, zarar görenin hatayı bilmesi gerektiği şartını aramazken, 85/374 sayılı AET Direktif zamanaşımı süresinin başlaması için zarar görenin zararı, üreticinin kimlik bilgisini ve ayrıca hatayı öğrenmiş olması şartını aramaktadır.

VII. SORUMLULUKLARIN YARIŞMASI

Sanayileşme ile birlikte gelen seri üretim tarzı sebebi ile genellikle ürünün imalatçısı ile satıcısı artık aynı kişiler değillerdir¹²⁵. Bir ürün, nihai kullanıcıya ulaşana kadar bir sürü zincir halkasından geçmektedir¹²⁶. Bundan dolayı da nihai kullanıcı, ürünü zincirin son halkası olan satıcıdan temin etmektedir. Dolayısıyla nihai kullanıcı, sözleşmeyi imalatçı ile değil satıcı ile yapmaktadır. İstisnai olarak üreticinin aynı zamanda satıcı olduğu, binayı inşa eden müteahhidin satış yapması gibi durumlara son yıllarda sık rastlanmaktadır. Bu tür bir durumda nihai kullanıcı, sözleşmeyi üretici ve satıcı sıfatının aynı şahısta birleştiği müteahhit ile yapmaktadır. Söz konusu sözleşmeye dayanarak müteahhidin ürünündeki ayıptan dolayı sorumlu olması mümkündür¹²⁷. Uygunsuz ürünün sebep olduğu zararlar ise müteahhit tarafından ürün sorumluluğu hükümleri gereğince tazmin edilecektir. Dolayısıyla müteahhittin sorumluluğu hem sözleşmeye hem de ürün

¹²⁵ Atamer Yeşim M, 'Avrupa Topluluğu Hukukunda İmalatçının Sorumluluğu' içinde Ebru Ceylan (ed) Tüketicinin Korunması Semineri (Yetkin Yayınları 2007) 73, 73; Hayrunnisa Özdemir, 'Ayıplı Mal, Tüketici Hukuku Davaları' içinde Oya Şahin McCarthy ve Mutlu Dinç (eds) (Seçkin Yayıncılık 2017) 129, 178 vd; Tarman (n 10) 301.

¹²⁶ Baş (n 10) 352; Aydos (n 3) 92.

¹²⁷ Tarman (n 10) 303; Ünal ve Kalkan (n 10) 51; Atamer (n 125) 73.

sorumluluğu hükümlerine dayanabilir. Böylesi bir durumda müteahhittin sözleşme dışı sorumluluğu ile sözleşme sorumluluğu yarışacaktır¹²⁸.

Zarar gören TBK m. 60'de yer alan "bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabilir, hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkanını sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir" şeklindeki düzenlenmeye göre bir değerlendirme yapıp, kendisi için uygun olduğuna inandığı sorumluluk hükümlerine dayanarak zararının tazmin edilmesini talep edebilir. Sözleşmesel sorumluluğun tercih edilmesi halinde ayıba karşı tekeffül sorumluluğu gündeme gelecektir. Üretici ile zarar gören arasında yapılan sözleşme karşılıklılık esasına (synallagma) dayandığından menfaatler dengesinin korunması amaçlanmıştır¹²⁹. Bundan dolayı zarar görene seçimlik haklar tanınmıştır. Bu haklardan bir tanesi de zarar görenin hem ifa hem de bütünlük menfaatlerinde meydana gelen zararlara yönelik üreticiden talep edeceği tazminat hakkıdır¹³⁰. Önemle belirtmek gerekir ki, bu hak sadece sözleşmenin taraflarına tanınmış bir haktır. Fakat ürün sorumluluğu sözleşme dışı, özel bir haksız fiil sorumluluğudur¹³¹. Bu yüzden zarar görenin sadece bütünlük menfaati (integritaetsinteresse) yani vücut, can ve mal bütünlüğü korunmaktadır. Söz konusu hakların uygunsuz ürün sebebiyle ihlali neticesinde üreticinin sorumluluğu herkese karşıdır¹³². Bu bakımdan taşınmaz yapının uygunsuz olmasından dolayı yıkılmasıyla yaralanma, ölüm ve malvarlığında meydana gelen zararlar nedeni ile sadece müteahhit ile sözleşme yapan taraf değil, herkes ürün sorumluluğu hükümlerince imalatçı sıfatı ile müteahhitten zararın tazminini talep edebilir.

¹²⁸ Canpolat (n 80) 397.

¹²⁹ Demirci (n 5) 138.

¹³⁰ Havutçu (n 5) 35.

¹³¹ Yargıtay 4. HD, 517/3348, 11.04.2000 tarihli, davalının imal ettiği buzdolabının elektrik aksamındaki arıza nedeniyle yangının meydana gelmesine neden olduğu, bunun sonucunda ev eşyasının zarar gördüğü konu edilen davada Yargıtay, davacı ile davalı arasında bir satış sözleşmesi bulunmamakla birlikte davalının sorumluluğunun hukuki dayanağının imalatçının sorumluluğu esaslarına göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiş, davalı imalatçının hatalı mal üretmesinin hukuka aykırı bir eylem olduğu kanaatine varmıştır <<https://legalbank.net/belge>> Erişim Tarihi 19 Ağustos 2023.

¹³² Al (n 28) 1810; Akçura Karaman (n 19) 313; Samim Ünan, 'Ürün Sorumluluğu Sigortası' içinde Yeşim M. Atamer, Başak Baysal (eds) Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Oniki Levha Yayınları 2022) 291, 299.

Zarar gören, taşınmazların uygunsuz olması halinde uğradığı zararları TBK m. 69 gereğince yapı malikinin sorumluluğu hükümlerine giderek tazmini talep edebilir¹³³. Fakat 7223 sayılı Kanun metninde yer alan *taşınmazın yapımındaki bozukluk "ve" bakımındaki eksikliklerden* ifadelerinden anlaşılacağı üzere yapı maliki, binanın yapımına hiçbir dahli olmadığı halde zarar görene karşı sorumlu olacaktır. Zarar görenin tazminat talebini yöneltmesi için, yapı malikinin hem taşınmaz yapımındaki bozukluktan hem de bakımındaki eksikliklerinden dolayı sorumlu olması gerekir. Şu halde, insanların hayatına, vücut bütünlüğüne ve mallarına zarar veren taşınmazlara ilişkin yapı malikinin kusursuz sorumluluğu hükmü oldukça ağır bir hükümdür. Müteahhitler çok sayıda, birbirinden farklı ürünlerini piyasaya sunmaktadırlar. Alıcılar ise gerekli teknik bilgiye sahip olmadıklarından, rastgele örnek alma (stichprobe) yöntemi ile kontrol sağlayamadıklarından¹³⁴, çoğu zaman gösterilen örnek yapıların yanılığa sebebiyet verdiğinden ve de gerçekte uyuşmadığından, yapı malikinin binanın yapımından sorumlu tutulması hakkaniyete uygun değildir. Ürün sorumluluğunun temel amacının "zayfın korunması" olduğu dikkate alındığında¹³⁵, yapı malikinden sıradan bir tüketici olarak sahibi olduğu yapının ürün teknik kalitesi hakkında gerçek bir bilgiye müteahhit kadar sahip olması beklenemez¹³⁶. Örneğin kullanılan kumun deniz kumu olup olmadığı, su ve elektrik tesisatının güvenli bir malzeme ile gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini malikin neredeyse bilmesine imkân yoktur. Malik, imar ve iskân izinlerinin mevcudiyetinden hareketle güvenli bir yapıda ikamet ettiğine inanmaktadır.

Bir zarar için sadece bir defa tazminat talebinde bulunmak mümkün olduğundan¹³⁷ zarar gören, TBK m. 60 gereğince sözleşme veya yapı malikinin sorumluluğu ya da ürün sorumluluğu arasında bir seçim yaparak imalatçıdan zararların tazmin edilmesi talep edebilecektir. Bütün bunlar göz önüne alındığında taşınmazların yapımından kaynaklanan uygunsuzlukların neden olduğu zararları ürün sorumluluğu rejimine dahil etmek zarar gören açısından daha kapsamlı bir koruma sağlayacaktır.

¹³³ Akçura Karaman (n 19) 282.

¹³⁴ Thomas Klindt 'Produktrecht in der aktuellen Rechtsprechung' NJW 2018, 3757, 3758.

¹³⁵ Özsunay, Değerlendirme (n 69) 331.

¹³⁶ Özsunay, Değerlendirme (n 69) 330.

¹³⁷ Oral (n 29) 139.

SONUÇ

Ürün sorumluluğu, üreticinin piyasaya sunduğu güvenli olmayan ürün sebebi ile kişinin şahsında veya malvarlığında meydana gelen zararları tazmin etme yükümlülüğüdür. Üretimin seri şekilde yapılmasından kaynaklı olarak imalatçının özen sorumluluğunu tam olarak yerine getirmiş olsa dahi, ürünün hatalı olup olmadığını tek tek kontrol etme imkanına ve zamanına sahip olmaması, hatalı bir ürünün piyasaya arz edilmiş olma ve kitlelerin zarar görme ihtimalinin yüksek olması dolayısıyla ürün sorumluluğu bir tehlike sorumluluğudur. 7223 sayılı Kanun m. 6'a göre ürün sorumluluğunun doğması için uygunsuz bir ürün piyasaya sürülmüş, ürünün uygunsuz olması sebebi ile zarar meydana gelmiş ve uygunsuzluk ile zarar arasında nedensellik bağı mevcut olmalıdır.

Türk hukukunda taşınmazlar ürün olarak değerlendirilemezler ve ürün sorumluluğu hükümleri de sadece taşınır mallar için uygulanmalıdır şeklindeki görüşün aksine bilakis hem 85/374 sayılı AET Direktif m. 2'ye hem de Alman Prod-HaftG m. 2'ye göre taşınırın bir taşınmazın parçası olması halinde ürün özelliklerini kaybetmedikleri için, birçok taşınır parçanın birleşmesi ile meydana gelen binalar da ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmelidirler. Taşınmaz yapılar, arsa üzerine birçok taşınırın bir araya gelmesi ile inşa edildiğinden bu kapsamda ürün olarak kabul edilmelidirler. 85/374 sayılı AET Direktifi kendi iç hukuklarına uygulayacak olan her ülkenin toplumsal ve hukuksal yapıları, problem alanları ve ihtiyaçları farklıdır. Bundan dolayıdır ki her üye ülkenin kavram tanımlarını kendi iç hukuk mevzuatlarına göre yapma serbestisi vardır. Ürün kavramı günümüz ve ülkemiz gerçekliğine uygun olarak tanımlanmalıdır. Zira Kanun koyucunun niyeti ürünle teması olan herkesi, temas ettiği her nesneyi en geniş yelpazede ürün olarak kabul ederek korumaya çalışmaktır. Ülkemizde taşınmaz yapı sektörünün "seri üretim" şekline geçtiği gerçeği dikkate alınarak "bina" ürün sorumluluğu hükümlerince ürün olarak kabul edilmelidir.

Uygunsuz üründen dolayı ortaya çıkan zararlardan sadece ürünü kendi imal etmiş kişi değil, ürünü başkasına imal ettirmiş, ürüne kendi ismini vererek veya kendi ticari markası ile bir ürünü piyasaya arz etmiş kişi imalatçı sıfatı ile sorumlu olacaktır. Bu bakımdan müteahhit de imalatçıdır.

7223 sayılı Kanun'da belirtilen idari yaptırımlara maruz kalmamak ve tazminat sorumluluğundan kurtulmak amacıyla imalatçı kurtuluş kanıtı getirmelidir. Zarar gören, kurtuluş kanıtlarından birini getirememiş imalatçıdan TBK m. 60 gereğince farklı hükümlere dayanarak zararının giderilmesini talep edebilir. İmalatçı ve satıcı sıfatının aynı kişide birleştiği durumlarda sözleşmeye dayanılarak

zararın tazmin edilmesi istenebilir ki, bu hak sadece sözleşmenin taraflarına tanınmıştır. Ayrıca zarar gören, taşınmazların uygunsuz olması halinde uğradığı zararların tazminini TBK m. 69 gereğince yapı malikinin sorumluluğu hükümlerine giderek de talep edebilir. Bu sorumluk türü binanın yapımına dahil olmayan malikin hem taşınmaz yapımındaki bozukluktan hem de bakımındaki eksikliklerinden dolayı sorumlu olmasından dolayı ağır bir sorumluluktur. “Bina”yı uygunsuz üreten gerçek sorumluların bulunması ve sözleşmeye taraf olmayan zarar görenlerin de zararlarının tazmin edilmesi ancak ürün sorumluluğu hükümlerince sağlanabilecektir. Tehlike sorumluluğu kurumunun ana karakteri dikkate alınarak otonom bir yorum ile binanın ürün olarak görülmesi, Kanun mantığına ve Kanun koyucunun amacına aykırılık teşkil etmeyecektir. Taşınmaz yapıların uygunsuz üretiminden kaynaklanan zararların ürün sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi zarar görenler açısından daha kapsamlı bir koruma sağlayacağı gibi, müteahhitleri de imalatçı sıfatı ile daha dikkatli, güvenli ve uygun yapılar yapmaya teşvik edecektir. Tüm bu hususlarla beraber teknolojik gelişmeler ve ülke gerçeği dikkate alınarak Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda yapılacak düzenlemelerle tartışmalara son verilmesi mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akçura Karaman T, Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu (Vedat Kitapçılık 2008).
- Akkayan - Yıldırım A, '6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kursesiz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu' (2012) 70 (1) İÜHF 203- 220.
- Al D, '7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında Ürün Kavramı ve Üreticinin Sorumluluğu' (2020) 15 (169) THD 1802-1814.
- Atamer YM, 'Avrupa Topluluğu Hukukunda İmalatçının Sorumluluğu' (Ed Ceylan E) Tüketicinin Korunması Semineri (Yetkin Yayınları 2007) 73- 84.
- Atamer YM ve Kurtulan Güner G, 'Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş müdür?' (2021) 2 (70) AÜHFD 543-588.
- Atabek R, 'İmalatçının 3. Kişilere Karşı Sorumluluğu' (1979) 10 (1) BATİDER 159-175.
- Aydos OS, Ürün Sorumluluğu (Adalet Yayınevi 2009).
- - 'Ürün Sorumluluğu Risk Kontrolü' (2013) XVII (1-2) GÜHFD 1785-1802 (kis. Aydos, Risk).
- Baş S, '7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış' (2022) 13 (52) TAAD 349-382.
- Baykan R, Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri (2. Baskı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları 2005).
- Beierle B, 'Die Bedeutung des Inverkehrbringens für IoT-Produkte bei der Produkthftung' ZfPC 2022, 22-27.
- Brox H und Walker W-D, Besonderes Schuldrecht (28. Auflage, C.H.Beck 2003).
- Canpolat E, 'Üretici ve Sorumluluğu' (2013) 71 (2) ABD 371-398.
- Çekin MS, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu (Oniki Levha Yayıncılık 2016).
- Çelt, DÖ, 'Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu' (2021) 7 (1) AndHD 73-114.
- Demirci S, 'Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış' (2019) 77 (3) ABD 119-180.
- Deutsch E, 'Sorumluluk Hukukunun Temel İlkeleri, Temyiz Kudreti Hukuka Aykırılık, Kusur ve Tehlike Sorumluluğu' (Şeref Ertaş çev, 8 Mayıs 1981 Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Konferans Metni) 245-259.
- Ding Q, Die Produkthftung nach dem deutschen und chinesischem Recht (LIT Verlag 2004).

- Dönmez Ü, 'Türk ve Alman ilaç Hukukunda Hatalı Üretilen İlaçtan Doğan Sorumluluk ve Özel Sorumluluk Halleri' (2016) 7 (1) İÜHFD 2016 381-405.
- Erlüle F, 'Yapımcının Sorumluluğu' (2008) 14 (4) MÜHFD 303-340.
- Fuchs M und Baumgärtner A, 'Ansprüche aus Produzentenhaftung und Produkthaftung' JuS 2011, 1057-1063.
- Geiger D, '„Quasi-Hersteller“ und Beweisvereitelung im Produkt haftungsprozess Eine Besprechung von OLG Koblenz vom 24.07.2012' (Az.: 5 U 299/12) MPR 2013, 46-49.
- Günergök Ö, 'Üreticinin Sorumluluğu Çerçevesinde Üreticinin Ürün Gözleme Yükümlülüğü' (2008) XII (3-4) EÜHFD 313-350.
- Havutçu A, Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu (Seçkin Yayıncılık 2005).
- T. Hofmeister S, 'Produkthaftungsrecht im Kontext neuer Technologien- eine Einführung' JA 2022, 358-362.
- İnceoğlu M, 'Ürün Sorumluluğunda Sorumlular' içinde Yeşim M.Atamer, Başak Baysal (eds) Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Konferansları I, (Oniki Levha Yayınları 2022) 82-92.
- Kanışlı E, 'Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu' (2020) 3 (78) İHFM 1413-1468.
- Kara İ, İmalatçının Ürün Sorumluluğu (Yetkin Yayınları 2021).
- Karaman T, 'Üreticinin Sorumluluğu' Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29 Mayıs) Ankara 2009, 295-308.
- Kapoor A und Klindt, T, 'Das neue deutsche Produktsicherheitsgesetz (ProdSG)' NVwZ 2012, 719-724.
- - 'Aktuelle Entwicklungen im Produktsicherheits- und Produkthaftungsrecht' NJW 2022, 1573 -1579 (kıs.Kapoor und Klindt, Aktuell).
- Katzenmeier C, 'Entwicklungen des Produkthaftungsrechts' JuS 2003, 943- 951.
- Katzenmeier C, Hrsg.Dauner-Lieb/Langen, BGB Schuldrecht (4. Auflage, Nomos 2021) § 823 BGB Rn. (kıs.Katzenmeier, NK-BGB).
- Keser Y, Ürün Sorumluluğu (Seçkin Yayıncılık 2021).
- Kırca Ç, Ürün Sorumluluğu (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2007).
- Klindt T, 'Produktrecht in der aktuellen Rechtsprechung' NJW 2018, 3757-3760, (kıs.Klindt, Produktrecht).
- - 'Der „new approach“ im Produktrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung' EuZW 2002, 133-136.
- Kossmann H, 'Der Handel im System der Produkthaftpflicht' NJW 1984, 1664-1667.

- Kulaklı E, *Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı* (XII Levha Yayıncılık 2009).
- Kullmann HJ, 'Die Rechtsprechung des BGH zum Produkthaftpflichtrecht in den Jahren 1989/90' NJW 1991, 675- 683.
- Littbarski S, 'Herstellerhaftung ohne Ende- ein Segen für den Verbraucher?' NJW 1995, 217-222.
- Oğuzer P ve Baysal B, 'Ürün Güvenliği ve Ürün Sorumluluğu Ekseninde Sorumluluktan Kurtuluş Sebepleri, Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I (Oniki-levha Yayınları 2022) 111-172.
- Oğuzman MK, Seliçi Ö ve Özdemir SO, *Eşya Hukuku* (Filiz Kitabevi 2013).
- Okur İ, 'Kiralın Yapıdaki Bozukluğa Bağlı Olarak Zarar Gören Kiracının Zararın Tazmini İçin Yüklenicinin Sorumluluğuna Başvurmasında İmalatçının Sorumluluğu Hukukunun Uygulanması' (1994) 20 (4), *Yargıtay Dergisi* 484-499.
- Oral T, 'Kahramanmaraş Depremlerinin Yarattığı Zararların Gideriminde Alternatif Bir Öneri: Taşınmazların Verdiği Zararların Ürün Sorumluluğu Kapsamında Tazmini' (2023) 72 (1) *AÜHFD* 121-142.
- Özdemir H, 'Ayıplı Mal, Tüketici Hukuku Davaları' içinde Oya Şahin McCarthy ve Mutlu Dinç (eds) (Seçkin Yayıncılık 2017) 129-191.
- Özsunay E, 'Türk Hukukunda Gerçek Bir Boşluk Yapımcının Sorumluluğu' (1979) 10 (1) *BATİDER* 97-158.
- Özsunay E, 'Genel Değerlendirme' içinde Atamer YM ve Baysal B (eds) *Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Konferansları I* (Oniki Levha Yayınları 2022) 325-335 (kıs. Özsunay, Değerlendirme).
- Öztan B, *İmalatçının Sorumluluğu* (Turhan Kitabevi 1982).
- Polat C, 'Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Ürün Sorumluluğu' (2021) 4 (70) *AÜHFD* 973-1041.
- Sanlı KC ve Atamer Y, 'Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden İmalatçının Kusursuz Sorumluluğuna Dair Bir Değerlendirme', (Prof. Dr. Belgin Erdoğan'a Armağan) (Der Yayınları 2012) 769- 813.
- Schaub R, *Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar* (Hrsg. Prütting H, Wegen G und Weinreich G) (17. Auflage, Luchterhand Verlag 2022).
- Schucht C, 'Entwicklungslinien im deutschen Produktsicherheitsrecht' *DVBL* 12, 2013, 760-766.
- Seehafer A und Kohler J, 'Künstliche Intelligenz: Updates für das Produkthaftungsrecht?' *EuZW* 2020, 213-218.
- Sirmen AL, 'Ürün Sorumluluğu' içinde Ögüz T ve Öz K (eds) *Sorumluluk Hukuku Sempozyumu Bildirileri Kitabı* (Tam Metinler - 23-24 Haziran 2022, Antalya) (Seçkin Yayıncılık 2022) 63-92.

- Tarıbilir FB, 'Akit-Dışı Borçlara Uygulanacak Hukuka İlişkin Tüzükte (ROMA II) Ürün Sorumluluğu' (2010) XIV (2) GÜHFD 121- 140.
- Tarman ZD, 'Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bir Bakış' (2007) LXV (2) İÜHFM 299-326.
- - 'Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Ürün Sorumluluğu' Ürün Sorumluluğu-Sorumluluk Hukuku Konferansları I (Onikilevha Yayınları 2022) 263- 290 (kıs. Tarman, Ürün Sorumluluğu)
- Tiryaki B, Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk (Yetkin Yayınları Ankara 2007).
- - 'Avrupa Konseyi'nin 25.7.1985 Tarihli Direktifi'ne Göre Üreticinin Sorumluluğunun Şartları ve Tüketicinin Korunması Mevzuatı ile Mukayesesi' (2006) 55 (2) AÜHFD 229-248 (kıs. Tiryaki, Mukayese).
- Ünal A ve Kalkan A, 'Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler' (2019) (39) TAAD 45- 82.
- Ünan S, 'Ürün Sorumluluğu Sigortası' içinde Atamer YM ve Baysal B (eds) Ürün Sorumluluğu, Sorumluluk Hukuku Konferansları I (Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2022) 291-325.
- Wagner G, § 823 BGB Münchener Kommentar zum BGB (8. Auflage, C.H.Beck 2020).
- Weller M, 'Die Verantwortlichkeit des Haendlers für Herstellerfehler', NJW 2012, 2312-2317.
- Zevkliler A, "Türkiye'de Tüketici Sorunlarının Özel Bir Yasa ile Düzenlenmesi", Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu İstanbul (Oniki Levha Yayıncılık 2010) 1-18.

İnternet Kaynakları

- <<https://eur-lex.europa.eu/>>
- <<https://legalbank.net/>>
- <<https://de.statista.com>>
- <<https://İstanbul.imo.org.tr>>
- <<https://sozluk.gov.tr/>>
- <<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat>>